

Riksdagens snabbprotokoll

2024/25:34

Torsdagen den 21 november

Kl. 12.00–13.29
14.00–15.23

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Michael Rubbestad* (SD) av sagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet och att *Carina Ståhl Herrstedt* (SD) av sagt sig uppdraget som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Victoria Tiblom* som suppleant i konstitutionsutskottet och *Charlotte Quensel* som ersättare i riksdagsstyrelsen samt att Moderaternas partigrupp anmält *Fredrik Ahlstedt* som suppleant i EU-nämnden.

Förste vice talmannen förklarade valda till

suppleant i konstitutionsutskottet
Victoria Tiblom (SD)

suppleant i EU-nämnden
Fredrik Ahlstedt (M)

ersättare i riksdagsstyrelsen
Charlotte Quensel (SD)

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:208

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:208 Nedläggning av Skatteverkets kontor i Lund
av *Adrian Magnusson* (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 19 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 19 november 2024
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

Interpellation 2024/25:212

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:212 Åtgärder för att minska de ekonomiska klyftorna
av *Jessica Rodén* (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 19 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 19 november 2024
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

Interpellation 2024/25:214

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:214 Uteblivna satsningar på järnvägen i Skåne
av *Ola Möller* (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 6 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 20 november 2024
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

§ 4 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
EU-dokument
COM(2024) 531 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande
skulle gå ut *den 5 februari 2025*.

§ 5 Ändrad åldersgräns för avgiftsfri tandvård

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU4
Ändrad åldersgräns för avgiftsfri tandvård (prop.
2023/24:158)
föredrogs.

Anf. 1 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! Vi debatterar socialutskottets betänkande nummer 4, *Ändrad åldersgräns för avgiftsfri tandvård*.

Under de senaste åren har kunskapen ökat alltmer om den orala hälsans samband med det övriga hälsotillståndet. Problem och sjukdomar i munnen kan vara både orsaker till och följder av tillstånd i övriga kroppen. Trots detta har tänderna inte samma ställning inom välfärdssystemet som kroppen i övrigt. Det tycker vi i Sverigedemokraterna är fel. Tänderna *är* en del av kroppen.

Därför är det glädjande att vi tillsammans med regeringen har tagit de första stegen för att sätta en omfattande tandvårdsreform som syftar till att stärka tandvårdens högkostnadsskydd, så att det mer liknar det som finns för övrig vård. Utredningen har presenterat sitt betänkande, och ärendet bereds vidare inom Regeringskansliet.

Den första etappen kommer att omfatta personer som är 67 år eller äldre. Men reformen är skalbar, vilket även gör det möjligt att inkludera den övriga befolkningen.

Herr talman! Från Sverigedemokraternas sida har vi hela tiden varit tydliga med att en sådan här reform bör införas brett men stegvis och inledas med de äldre. Vi prioriterar dem med sämst munhälsa, så att de får den tandvård de behöver och förtjänar.

Hos äldre personer finns det flera faktorer som kan bidra till försämrad munhälsa. Försämrad motorik kan göra det svårare att borsta tänderna och sköta sin munhygien. Många läkemedel påverkar salivproduktionen, och många äldre får en försämrad salivsekretion av just högre ålder.

Äldre, särskilt de med lägre pensioner, kan i dag tvingas avstå från tandläkarbesök till förmån för andra kostnader. Det är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige. Därför vet vi att den reform som nu redan är

påbörjad och som kommer att träda i kraft 2026 är mycket efterlängtat av Sveriges pensionärer.

Sverigedemokraterna och regeringen avsätter från och med 2026 cirka 3,4 miljarder per år för den första etappen. Men frågan är större än endast kronor och ören. Man behöver också ta hänsyn till tandvårdens resurser och kapacitet. En reform av den här storleken kommer att öka efterfrågan på tandvård. För att undvika en situation där väntetiderna blir alltför långa anser vi att det betänkande vi nu debatterar innebär en rimlig omallokering av tandvårdens kapacitet.

För att mildra effekterna av de föreslagna förändringarna för åldersgruppen 20–23 inför vi samtidigt dubbelt ATB – helt enkelt ett tandvårdsbidrag på 600 kronor per år i stället för 300 kronor. Detta kan också enligt gällande praxis sparas i upp till 24 månader, vilket i praktiken innebär att de personer i denna grupp som besöker tandvården vartannat år kan erhålla 1 200 kronor i bidrag vid tandläkarbesöket. Propositionen innebär också att behandlingar som redan har påbörjats före ikraftträdandet ska fortsätta omfattas av de äldre bestämmelserna.

För oss i Sverigedemokraterna är tänderna en del av kroppen. Den förändring vi debatterar här i dag ska inte ses som något isolerat utan som en del i arbetet för att i högre grad likställa munhälsan med övrig hälsa. Det är faktiskt något historiskt, som man kan tycka att alla partier i den här kammaren borde kunna välkomna.

Tandvårdsutredningens betänkande är nu ute på remiss. Sverigedemokraterna kommer tillsammans med regeringen att återkomma med det färdiga förslaget.

Herr talman! Vi börjar med de äldre. Men det är endast en del av det vi har påbörjat. Det är en första etapp.

Anf. 2 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Som ledamoten vet är tänderna en typisk klassfråga. Man kan undra lite vad den här propositionen gör åt de klasskillnader som finns när det gäller tänderna. 77,6 procent av de högutbildade i befolkningen får en tandundersökning vart tredje år, men bara 49 procent av dem som endast har förgymnasial utbildning. Det visar tydligt att kostnaderna för att gå till tandläkaren slår hårt mot människor med sämre ekonomi. Då undrar jag stilla, ledamoten, hur den här reformen på något sätt bidrar till mer jämlik tandhälsa. Det är min första fråga.

Min andra fråga gäller Sverigedemokraterna generellt. I valkampanjen 2022 pratade man om hur nästan hela folket – inte invandrare, i och för sig – skulle kunna få del av bättre tandvård genom översyn av högkostnadsskyddet. Tänderna skulle tillhöra kroppen. Nu är det 67-plussarna som kan få detta. Då undrar jag vad som händer på vägen. Hur kommer man någonsin att kunna åtgärda alla de problem som finns inom tandvården, exempelvis att den regionala tandvården går på knäna? På vilket sätt underlättar den här propositionen – och tänket bakom det ni kommer att göra senare – för den regionala tandvården?

Anf. 3 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Rågsjö för frågorna.

Som jag anförde är detta en reform som utgör en första etapp. Sverigedemokraternas utgångspunkt har hela tiden varit att det här ska inkludera hela befolkningen. Men det får ske stegvis, och vi börjar med de personer som vi menar har sämst förutsättningar att få den tandvård de behöver och som avstår från sin tandvård av ekonomiska skäl. Som ledamoten själv uttrycker det är det väldigt många av de äldre som har stora behov och som kanske inte har råd att bekosta tandvården. Därför inför vi nu detta.

I enlighet med utredningen görs också en rad förändringar gällande tandvårdsbidraget. Till exempel fördubblar vi tandvårdsbidraget för den åldersgrupp av unga där vi nu tar bort den avgiftsfria tandvården, det vill säga återgår till det som gällde tidigare. Det här ändrades först 2017; före det var det inte heller avgiftsfritt upp till 23 års ålder. De här personerna kommer dock nu att få 600 kronor om året i tandvårdsbidrag. Vi kommer framöver att se till att även den övriga befolkningen kan få ett högkostnadsskydd. Vi får helt enkelt se vad som kommer och vad vi kan förhandla fram.

Anf. 4 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Med tanke på den makt som Sverigedemokraterna har fått över regeringen borde det inte vara något problem att förhandla fram ett förslag för hela befolkningen. Ni har för sjuutton sänkt skatten för de allra rikaste. Då borde det ändå ha funnits förutsättningar att gå in och göra någonting mer för dem som har det absolut sämst. Men det kanske inte fanns på kartan.

Jag frågar fortfarande: På vilket sätt ökar jämlikheten med den här reformen? Jag har svårt att se det. Kommer tandläkarna att bli fler av reformen inom den regionala tandvården? Har ni funderat på hur de privata tandläkarna eventuellt skulle kunna ”hjälpa till” med undersökningar av barn och ungdomar? De ligger nu enbart på de regionala tandläkarna som det ser ut i de flesta regioner. Det är mycket jag har funderingar på.

Herr talman! Det är uppenbart att den här reformen och 67-plusreformen innebär att hela kroppen ska inkluderas. Det ska bli billigare för 67-plussarna. Men det kommer inte att göra någon skillnad för den stora befolkningen som i dag inte har råd att gå till tandläkaren.

Tyvärr lever vi i ett land med en betydligt högre arbetslöshet under den här mandatperioden. Vi lever i ett land där människor har fattiggjorts. Jag undrar fortfarande: Hur ska den här reformen hjälpa just dem? Det är jag intresserad av.

Anf. 5 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Som jag anförde är det en första etapp. Vi har för avsikt att inkludera hela befolkningen. Nu går vi i

första hand in för att vi ska kunna ha de resurser som krävs. Vi börjar med dem som vi menar har sämst förutsättningar att få den tandvård som de behöver. Vi bedömer att det är de äldre. Unga har ganska bra tandhälsa i dag. Vi börjar helt enkelt i rätt ordning. Vi börjar med de äldre med sämst munhälsa, och så går vi vidare framöver.

Anf. 6 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna lovade i valet tandvård på samma villkor som all annan vård. Men nu reducerar i stället Sverigedemokraterna budgeten för tandvård för unga med 576 miljoner tillsammans med regeringen. Det är vad ärendet i dag handlar om och vad vi debatterar. Det är inte som ledamoten sa att er reform inleddes med äldre, utan den inleddes med unga. Det är närmare bestämt en halv miljard mindre till de unga som drabbas.

Förutom detta innehåller förslaget en övervärtning av kostnaderna på regionerna under flera år för övergångsreglerna i förslaget. Det är flera regioner som har påpekat detta. Övergångsreglerna handlar om att för tandvårdsbehandlingar för åldersgruppen upp till 23 år som har påbörjats eller som har beslutats om före ikraftträdandet vid årsskiftet ska de äldre bestämmelserna om avgiftsfrihet gälla för unga. Det kommer att pågå i flera år. Regionerna får dock inte någon kompensation enligt förslaget.

Min fråga till Sverigedemokraterna är: Kommer Sverigedemokraterna att bidra till att regionerna får kompensation för detta?

Anf. 7 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Vikström, för frågorna!

Tandvården är en komplex fråga. Sverigedemokraterna har hela tiden talat om att vi vill se ett högkostnadsskydd som liknar det som finns i övrig hälso- och sjukvård och som gäller alla.

Alla som sitter här i kammaren vet att det finns brister i tandvården. Vi har inte de resurser som krävs. Därför behöver vi börja med ett steg. Det gör vi nu genom att återgå, som jag sa tidigare, till den ålder som var före 2017.

Man ändrade alltså först 2017 den avgiftsfria tandvården upp till 23 år. Varför gjorde man det? Vi vet att vi hade en stor våg med ensamkommande som kom då, och man kanske såg att det behövdes. Vad vet jag.

Fram till dess hade unga vuxna upp till 19 år avgiftsfri tandvård. Jag tror att de flesta här har haft det fram till den åldern utan att det har varit några problem. Här inför vi dubbelt tandvårdsstöd för den åldersgruppen upp till 24 år.

Man kan ha ekonomiska besvär i olika åldrar. Det spelar naturligtvis ingen roll om man är ung eller gammal eller var man befinner sig. Men de som har sämst munhälsa är de äldre. De kanske får mediciner och börjar få lite problem med motoriken. Det är först och främst där vi behöver sätta in resurserna.

Det tandvårdsstöd som finns i Sverige har tre delar. Vi har det allmänna tandvårdsbidraget, det särskilda tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet. Det särskilda tandvårdsbidraget kan man också få om man har särskilda behov. Regionerna kan ge bidrag för patientens behandling om den har olika sjukdomar, behöver upprepade behandlingar och så vidare.

Det finns lite olika delar i detta som gör att de som behöver tandvård får den tandvård som de behöver.

Anf. 8 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, men jag uppfattade inte något svar på min fråga. Jag kommer att upprepa den.

Jag vill ändå påpeka att det förslag som behandlas i dag och som vi nu debatterar ligger väldigt långt från Sverigedemokraternas vallöfte. Man kan säga att det är dess motsats. I stället för att införa ett högkostnadsskydd görs en ensidig besparing på ungas tandvård.

Om vi talar om tandvårdsutredningen som vi tillsatte fanns det ett helt koncept för högkostnadsskydd. Där ingick till exempel en tandhälsoplan med billig basundersökning av tänderna. Det förslag som läggs fram i dag innehåller ingenting sådant. Det ser heller inte ut att komma någonting sådant framöver.

Det som är fel här är att man ensidigt gör en nedskärning på tandvårdsområdet för alla personer i åldern 20–29 år utan att samtidigt lägga fram några förslag på förbättringar.

Jag kommer återigen till övergångsreglerna och den fråga jag ville ha svar på. Övergångsreglerna borde ha omfattats av en finansieringsprincip. Regeringen minskar nu den statliga utgiften och vältrar överkostnaderna på regionerna.

Vad kommer Sverigedemokraterna att göra för att regionerna ska få en kompensation för detta? Det är trots allt sjukvårdskris i regionerna, vilket innebär att det allvarligt påverkar deras ekonomi.

Anf. 9 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Som jag sa tidigare är det en komplex fråga helt enkelt. Vi har under alltför lång tid haft en överkonsumtion av tandvård. Det har gjort att vi också har fått de långa köerna.

Jag vet att en del regioner har påbörjat ett arbete för att se till att de som står i kö och som ännu inte har påbörjat sin behandling ändå ska få den behandlingen. De som redan har påbörjat sin behandling får fullfölja sin behandling. Sedan kan man naturligtvis diskutera var någonstans du står i kön.

Min förhoppning är alla dessa ska få den ekonomiska hjälp de behöver så att de kan få fullfölja sina behandlingar. Men jag kan inte stå här i dag och lova någonting annat än vad som framkommer i propositionen.

Vi sänker åldern för den avgiftsfria tandvården för unga till 19 år och inför fler reformer som gör att fler kommer att inkluderas i högkostnadsskyddet framöver.

Anf. 10 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation.

Regeringens förslag är att göra en ensidig nedskärning på tandvårdsområdet för alla personer mellan 20 och 29 år utan att samtidigt lägga fram några förslag på förbättringar. Regeringen tar bort avgiftsfri tandvård för 20–23-åringar och halverar det allmänna tandvårdsstödet för 24–29-åringar. För att ha råd med stora skattesänkningar för höginkomsttagare nästa år sparar regeringen och Sverigedemokraterna på tandvården. Socialdemokraterna motsätter sig dessa nedskärningar.

Den förra S-ledda regeringen beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur tandvårdssystemet kunde utvecklas för att bli mer resurseffektivt och jämlikt. Utredningen skulle bland annat föreslå modeller för ett nytt och justerat statligt högkostnadsskydd. I mars 2021 överlämnade utredningen sina förslag till regeringen och föreslog då ett nytt högkostnadsskydd.

Som en del av finansieringen föreslogs samtidigt besparingar på tandvårdsområdet i form av sänkta åldersgränser för avgiftsfri barn- och ungdomstandvård samt för det statliga tandvårdsstödet. Tandvårdsutredningen konstaterade att detta var tänkbara förändringar för att, tillsammans med ytterligare tillskott, finansiera ett nytt högkostnadsskydd.

Men i stället för att gå vidare med tandvårdsutredningens förslag tillsatte regeringen en ny utredning och föreslår nu en ensidig besparing inom tandvårdsområdet för 20–29-åringar. Regeringen har genom att lägga fram denna besparing utan att samtidigt lämna några förslag om förbättringar på detta sätt försenat möjligheterna att införa ett nytt högkostnadsskydd för tandvård.

Det finns risker med förslaget som inte är tillräckligt analyserade. Även om unga vuxna generellt har bättre mun- och tandhälsa än till exempel äldre är det samtidigt så att munhälsa och tandvårdskonsumtion skiljer sig åt mellan olika grupper och individer i samhället även inom åldersgrupper. Till exempel anser 6 procent av alla mellan 16 och 29 år att de har dålig munhälsa. Att ta bort eller minska det ekonomiska incitamentet för denna grupp att besöka tandvården skulle kunna leda till stora konsekvenser för dem, skriver Tandvårds- och läkemedelförmånsverket. Det finns grupper och individer mellan 20 och 29 år som har större behov, och de kan komma att drabbas hårt av förslaget.

Den höjda åldersgränsen för avgiftsfri tandvård har framför allt gynnat de personer som annars hade slutat besöka tandvården kontinuerligt. Avgiftsfri tandvård har ökat sannolikheten att personer med dålig tandhälsa och personer som lever i hushåll med låg disponibel inkomst besöker tandvården för undersökning.

De som är mellan 20 och 23 år ska nu få ett allmänt tandvårdsbidrag med 600 kronor om året. Referenspriset för en vanlig undersökning är 1 015 kronor nästa år, men väldigt många tandkliniker har ett högre pris

då det är fri prissättning. De 600 kronorna räcker alltså inte långt, inte ens till en vanlig undersökning.

Inspektionen för socialförsäkringen anser att konsekvensanalysen för patienter är alltför knapphändig i förslaget och tycker att det är nödvändigt att analysera konsekvenser för olika grupper i samhället inför förändringar i det statliga tandvårdsstödet. Men någon sådan analys finns tyvärr inte med i propositionen. Flera myndigheter efterlyser också uppföljning av konsekvenser efter införande.

Herr talman! Det finns också en risk för att de som tidigare har haft avgiftsfri tandvård tappar kontakten med tandvården med det här förslaget. Regeringen har inte lagt fram förslag på någon åtgärd som skulle kunna motverka en sådan risk, till skillnad mot den förra tandvårdsutredningen, som hade ett sådant förslag: en tandhälsoplan. Det är en brist i propositionen.

Jag tror att företrädare för regeringspartierna och SD kommer att tala om andra politiska förslag för tandvården än det vi ska debattera i dag, och vi har redan hört dem göra det. Men regeringen har inte lagt fram några andra propositioner än detta förslag, som innebär att alla 20–29-åringar nästa år kommer att få lägre subvention för tandvårdsbesök än de fick före reformen. Särskilt drabbas 20–23-åringar, som har haft avgiftsfri tandvård. Det är en besparing på 576 miljoner. Andra förslag har skjutits på framtiden. Tandvårdsutredningens övriga förslag för att få en resurseffektiv och jämlik tandvård har inte använts.

Socialdemokraterna anser att det i nuvarande tuffa ekonomiska läge är helt fel tänkt att nästa år göra ungas tandvård dyrare.

(Applåder)

Anf. 11 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att ledamoten missar en viktig point i sitt anförande. Det ligger en utredning i Regeringskansliet som håller på att beredas och som handlar om att göra ett förändringsarbete i tandvården.

Man kan också lyssna på branschen, och då pratar jag inte bara om de privata tandläkarna utan om hela branschen. Branschen pratar om den undanträngnings-effekt som barntandvården har specifikt på folktandvården, som ändå har huvuduppdraget för att hantera barntandhälsovården. Folktandvården har inte kunnat kalla sina vuxenpatienter i den utsträckning de skulle vilja.

En talare tog i ett tidigare replikskifte upp att 49 procent hamnar utanför tandvården på grund av socioekonomiska effekter. Men jag är 54 år, och jag går hos folktandvården. Jag tillhör de 49 procent som inte får någon kallelse, och detta på grund av folktandvården inte har tid att hantera vuxenpatienterna. Att då sänka åldersgränsen för en grupp som har relativt god tandhälsa kommer att frigöra tid för folktandvården för att till exempel ta ett större ansvar för sina vuxenpatienter, vilket man vill.

Anf. 12 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag skulle ändå vilja fokusera på det ärende som vi diskuterar i dag och den möjlighet som regeringen har haft att lägga fram en tandvårdsreform som syftar till en mer jämlik tandvård.

Det är sant att det finns stora problem i tandvården i Sverige, men att bara lägga en besparing på de unga kommer inte att lösa problemen. Regeringen har inte heller lagt fram något heltäckande förslag. Det här är bara en besparing på unga vuxna med svagare ekonomi i en situation när man är väldigt hårt pressad ekonomiskt. Familjer är det, och unga är det också. Det är varsel, och det är svårigheter att få jobb efter gymnasiet. Det är unga vuxna som sitter i kläm här.

I propositionen står det faktiskt också något klokt: Avgiftsfri tandvård för unga vuxna med mer omfattande tandvårdsbehov och svag ekonomi kan innebära en möjlighet att åtgärda problemen i god tid. Annars kan problemen riskera att påverka tandhälsan under väldigt lång tid framöver. Så står det i propositionen, men det påverkar inte regeringens förslag. Det är ändå en insikt.

Nu pratar jag om bettutvecklingsperspektiv, alltså långvarig tandreglering och så vidare. Då kan det vara motiverat att erbjuda de unga vuxna en möjlighet till avgiftsfri behandling, men nu får de inte det längre. Det finns ingen åtgärd alls i propositionen som tar hänsyn till det här.

I stället framhåller regeringen att det är en fördel att den här gruppen överförs från en prisreglerad till en konkurrensutsatt del av tandvårdsmarknaden. Det är så man argumenterar. Det är positivt för den privata tandvårdsmarknaden och negativt för individerna.

Anf. 13 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! När man tittat på gruppen 19–23-åringar har man kunnat se att den konsumerar väldigt mycket tandvård. Mycket av den tandvården är inte motiverad. Det tyder på att det finns en ganska stor medvetenhet om tandhälsa i gruppen. Vi har också en fantastisk barntandvård i landet. Man följer barnets hela uppväxt, vilket gör att vi nu för tiden har en fantastisk tandhälsa hos våra barn och unga. Det finns alltid undantag från alla regler – det vet vi alla – men generellt sett har den här stora gruppen en väldigt god tandhälsa.

Att den gruppen då ska tränga undan möjligheterna för folktandvården att jobba med sådana saker som kommer att få en väldigt stor inverkan på andra patientgrupper i framtiden tycker jag inte är rätt och rimligt. Jag vill ändå hävda att detta är ett reformarbete och ett första steg till någonting som kommer att bli bättre för den stora massan människor i samhället.

Anf. 14 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag har väldigt svårt att se att det skulle vara ett första steg i rätt riktning att införa ensidiga nedskärningar för en stor ungdomsgrupp med dålig ekonomi. Det hade varit extremt mycket bättre att försöka adressera den stora ojämlikheten i Sverige när

det gäller tandvård, att vi har en kompetensbrist som är jättestor eller att tandvården är en ökad marknad för välfärdsbrottslighet. Det finns ett oerhört stort behov av åtgärder.

Den stora konflikten här handlar om att regeringen sänker skatten med miljarder för välbeställda. Då finns det pengar. Hade man velat förbättra tandhälsan för alla i stället för att ställa unga mot äldre hade man kunnat göra det.

Ni vill hänvisa alla dessa unga till privata vårdgivare. Vi vet att deras priser ökar. Det förekommer till och med exempel på att enstaka åtgärder har legat 180 procent över referensprislistan. Det är dit regeringen nu skickar dessa 20-åringar med ingen eller låg inkomst, unga vuxna med dålig tandhälsa och behov av tandreglering och andra i denna grupp som har särskilda tandvårdsbehov.

Det framhålls dessutom i propositionen som en fördel för regeringen och Sverigedemokraterna att unga hamnar på denna privata tandvårdsmarknad med oberoende prissättning. Det står i propositionen.

Anf. 15 THOMAS RAGNARSSON (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag SoU4 *Ändrad åldersgräns för avgiftsfri tandvård*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Herr talman! Offentliga resurser ska användas där de gör störst nytta, och så är inte fallet när det gäller den avgiftsfria tandvården för unga vuxna mellan 19 och 23 år. Detta är en grupp som har mycket god tandhälsa, kopplat till att Sverige har världens bästa barn-tandvård där barnen följs och undersöks kontinuerligt under sin uppväxt. Det förebyggande arbetet leder till att vi i dag kan stoltsera med en väldigt god tandhälsa bland våra barn, något som kommer att spela en viktig roll i deras fortsatta liv.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. De patienter som i dag är i behandling kommer att undantas genom övergångsregler som säger att de som är i behandling vid ikraftträdandet fortsatt ska ha avgiftsfrihet enligt det gamla regelverket.

Herr talman! Det finns givetvis risker med att sänka åldersgränsen. Det skulle kunna innebära att denna grupp kanske medvetet avstår från att gå till tandläkaren. Men samtidigt ser vi att denna grupp i dag konsumerar mer tandvård än vad som är motiverat utifrån deras tandhälsa, vilket tyder på att det finns en stor medvetenhet i åldersgruppen som borde borge för att man fortsatt kommer att göra sina tandvårdsbesök.

Herr talman! Ansvaret för barn- och ungdomstandvården ligger i dag på folktandvården. Ett sådant uppdrag är inte helt okomplicerat, eftersom man har kunnat notera en stor undanträngningseffekt inom folktandvården när det gäller vuxentandvård. Det finns inte tid till att kalla vuxna patienter i den utsträckning som man skulle vilja, utan man lägger tiden på att undersöka relativt friska munnar. En sänkning av åldersgränsen för den avgiftsfria tandvården leder således till att man kommer att kunna frigöra tid för att behandla vuxna patienter med andra besvär, vilket är en viktig

del i kompetensutvecklingen för den enskilde tandläkaren.

Herr talman! Folktandvården har också utbildningsuppdraget för nyutexaminerade tandläkare. Ett sådant uppdrag är av yttersta vikt för att vi ska klara framtidens utmaningar när det gäller kompetensförsörjningen. Även här har man dock sett en undanträngningseffekt, kopplat till att det inte finns tillräckligt med patienter i alla åldersgrupper att behandla.

Det är givet så att man som nyutbildad tandläkare vill behandla så många patienter med så många olika tillstånd som möjligt för att utveckla sin yrkeskunskap, och när det inte blir så väljer man att söka sig till andra aktörer. För folktandvården blir det ett moment 22, där man får allt svårare att kompetensförsörja sin verksamhet och klara sina olika uppdrag.

Herr talman! Den förändring som vi nu genomför är en del av ett större reformarbete när det gäller svensk tandhälsovård. Tandhälsans betydelse för andra sjukdomstillstånd har med åren blivit alltmer tydlig, och man kan koppla många tillstånd inom hjärt-kärlsjukvården direkt till patientens munhälsa. Detsamma gäller neurologiska sjukdomar. Detta är stora patientgrupper inom vår hälso- och sjukvård. Samtidigt är dessa tillstånd ofta kopplade till patienter med stigande ålder, och därför känns det relevant att göra satsningar på den äldre gruppen i samhället.

Under hösten lämnades slutbetänkandet *Tio-tandvård – ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård*, och det bereds just nu i Regeringskansliet. Huvuddraget i denna utredning är att högkostnadsskyddet ska vara kopplat till patientens ålder, i detta fall 67 år och äldre.

Herr talman! Förändringen av åldersgränsen för avgiftsfri tandvård är något som ses som positivt i hela tandvårdsbranschen, oavsett driftsform. Både offentlig tandvård i form av folktandvården och privata aktörer genom sina branschorganisationer är positiva till denna förändring. Man är överens om att det tidigare stödet har slagit fel, på bekostnad av andra åldersgruppers tandhälsa. Man hoppas också att detta kommer att generera tid för alla åldersgrupper för att säkerställa en mer jämlik munhälsa i hela landet och på så sätt även göra det mer intressant att jobba i glesbygd och på mindre orter.

Herr talman! Reformarbete är inte lätt. Det måste hela tiden göras avvägningar för att offentliga medel ska användas på bästa sätt. Det kallas prioriteringar. Jag är mycket nöjd med att vi här och nu kan presentera ett lagförslag som har majoritet i kammaren och som kommer att ligga till grund för det fortsatta reformarbetet inom tandhälsoområdet.

Jag ser fram emot det fortsatta arbetet med att reformera området, med sikte på att göra svensk tandhälsovård ännu bättre och mer jämlik över hela landet. (Applåder)

Anf. 16 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det här låter ju som en genial reform. Allt ska lösas. Tandläkarna kommer att strömma till

när detta leder till att det blir svårare för denna unga grupp, som man ska belasta i och med detta förslag.

Jag har lite frågor. Man kan tänka sig andra saker som skulle hjälpa till. Nu tar folktandvården ansvaret för barn och unga, inte sant? Skulle man inte kunna tänka sig att de privata aktörerna också skulle göra det. Det hade man kanske också kunnat laborera med.

Jag har rest runt mycket i Sverige och träffat många tandläkare inom regionerna som har det superbesvärsligt. Det är bara i Stockholm man kan få en tandläkartid på nolltid. Det beror på att många tandläkare placerar sig här, också många privata aktörer. Hur vore det om ni hade tittat på det, Thomas Ragnarsson? Det kommer kanske i nästa reformpaket. Vad vet jag?

Hur ska vi lösa de enorma problem som finns inom folktandvården? De är gränslösa. Det handlar också om brist på kompetens, brist på tandläkare. Jag har svårt att se att de problemen ska lösas genom att man försämrar för den här gruppen. Men det verkar inte ledamoten ha något problem med. Ändå finns det ingen superanalys här.

Herr talman! En annan fråga är hur man ska följa upp att det här blir bra. Vem garanterar det, och vem ska titta på det? Jag är väldigt tveksam till att det här på något sätt kommer att gagna tandvården i hela Sverige och till att vi genom att skära ned på den här gruppen får en jämlik tandvård.

Överkonsumtion kan man diskutera. Tänk om vi skulle ha samma idéer om sjukvård och sa att människor överkonsumerade sjukdom, exempelvis hos de privata aktörerna. Herregud, vilket liv det skulle bli!

Anf. 17 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, ledamoten Rågsjö! Nu är det så lyckligt att jag kommer från Kronobergs län, där drygt 30 procent av barntandvården hanteras av privata aktörer. En annan ledamot här i kammaren kommer från ett annat län där man har samma siffror. Det är alltså inte entydigt att de privata aktörerna inte tar hand om barn. På många ställen, speciellt många mindre orter, gör man det eftersom man känner ett ansvar gentemot gruppen att hjälpas åt.

Problemet för folktandvården kvarstår dock. De är så chokade med barntandvården att effekten blir en undanträngning av övriga patienter. Jag är ingen tandläkare och har inte jättestora kunskaper på tandläkarområdet, men hela branschen, oavsett vilken sorts aktör man är, är överens om att detta är en reform som faktiskt kommer att göra skillnad för arbetsmiljön på våra tandläkarmottagningar. Om våra tandläkare hade sett problem – att tandhälsan kommer att rasa i den här gruppen och att det kommer att bli otroliga problem – tror jag inte att de hade varit så positiva.

Jag känner mig alltså ändå rätt trygg med att det här är ett första steg i ett reformarbete. Det är en grupp som generellt har god tandhälsa. Då ska vi inte göra satsningar på den gruppen som får konsekvensen att man väljer att inte kalla övriga vuxna patienter. Då går dessa kanske för länge med skador som kan bli irreversibla men som hade kunnat åtgärdas i ett tidigt skede.

Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Oavsett var man bor kan man se en enorm klasskillnad när det gäller tänder, även om det finns många tandläkare att tillgå.

Det är väl lite ovanligt att inleda en reform genom att skära ned på det här sättet. Det stora problemet som tandläkare annars pratar om är brist på kompetens, brist på tandläkare. Den typ av frågor som kommer är: Hur ska vi få ut fler tandläkare? Hur ska vi få dem att finnas också i glesbygd? Det är de stora frågorna inom tandvården i dag.

Den stora frågan för befolkningen är den enorma klasskillnad som finns mellan oss som har eftergymnasial utbildning och de som inte har det. Det är extrema siffror. Det löser man inte med det här.

Nu har ni ett annat förslag på gång, Thomas Ragnarsson. Det är att vi som är äldre än 67, 67-plussarna, ska få möjlighet att få betydligt billigare tandvård. Det ska ingå i ett högkostnadsskydd på ett helt annat sätt. Det låter väl väldigt bra. Men jag tänker på den fattiga mamman med väldigt dålig ekonomi som inte alls kan prioritera tandvård. Ska hon komma med sina tänder när hon är 67 år då?

Eller har ni tänkt er något slags plan för att få en mer jämlik tandvård? Det har jag svårt att se. Det är tyvärr så att högerpartier pratar mycket om jämlikhet, och det låter väldigt bra. Men i realiteten blir det inte riktigt så. Inte ens det här visar att vi kommer att få en jämlik tandvård, utan det är något som man gör och hoppas blir bra. Jag undrar exempelvis hur det ska följas upp.

Anf. 19 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Ledamoten nämner kompetensförsörjningen. Den är ett jättestor problem. Men den underlättas inte av att den kompetens vi har faktiskt får jobba med saker som inte utvecklar dem i yrkesrollen. Folktandvården har utbildningsansvaret för nyutexaminerade tandläkare, men de nyutbildade väljer att lämna folktandvården. Det blir ett moment 22. Man har två uppdrag, men de krockar med varandra så tillvida att de nyutbildade tandläkarna inte får den bredd av undersökningar och behandlingar som de vill ha för att förstärka sin profession. Därför lämnar de folktandvården.

Det ser vi också ute i glesbygden. Det pratas mycket om att det i Norrlandslänet är svårt att kompetenssätta mindre tandläkarmottagningar. De har ett jättestor problem. Men det är inte endast ett Norrlandsproblem. Vi har samma problem i Småland, i norra Skåne och så vidare. Mindre orter är inte lika attraktiva att jobba på, oavsett om det är som privattandläkare eller på folktandvården.

Folktandvårdens uppdrag blir då att hantera i princip bara de unga, eftersom det är vad de hinner med. Men jag vet att det finns privata aktörer som är intresserade av att ta en del av barntandvården. Det är inte så att man säger: Det där får folktandvården sköta. Speciellt på orter där man ser att folktandvården inte

klaras av det tar man sitt sociala ansvar i samhället för att se till att alla barn får den vård de ska ha.
(Applåder)

Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Om jag hade haft ännu en replik hade jag sagt: Follow the money! Ni kan själva förstå vad det innebär.

Herr talman! I den här salen talas det mycket om jämlikhet inom vården. Det är väl någonting som alla ställer sig bakom. Det vore svårt som ledamot att säga att man inte är för en jämlik vård. Det vore väldigt illa.

Det låter ju bra att även högern är för jämlik vård. Men i verkligheten blir det faktiskt tvärtom på alla sätt när högern sitter vid makten. Nu pratar vi om tänderna, men senare kommer också en diskussion om högkostnadsskyddet för läkemedel. I fråga efter fråga får vi ett mer ojämnt samhälle.

Nu ska vi prata om tänderna. Det är en typisk klassfråga, herr talman. Sverigedemokraterna och regeringen vill med den här propositionen sänka åldersgränsen för fri tandvård från 23 till 19 år och att åldersgränsen för att ta del av statligt tandvårdsstöd på motsvarande sätt ska sänkas från 24 till 20 år.

Det var vi som drev igenom de åldersgränserna. Det är helt enkelt en vänsterreform. Och det har ökat jämlikheten i fråga om munhälsa och tillgången till tandvård för denna unga grupp.

Detta är inget bra beslut för dem. Men det är inte heller ett beslut som innebär att det kommer att bli fantastiskt för alla andra grupper. Det kan man inte säga, också mot bakgrund av att högern skär ned på hela vårdsektorn. Då kan man inte säga att detta blir fantastiskt på något sätt.

År 2022 gick 3,9 miljoner vuxna personer i tandvård. Det kan låta jättebra, men det är efter pandemiåret den lägsta noteringen sedan 2009. Tandvårdsbesöken har stadigt minskat i alla grupper förutom bland 85-plussarna. De går till tandläkaren.

Statistiken pekar också på att tandhälsan och tandläkarbesöken skiljer sig markant åt i fråga om utbildningsnivå. Det är alltså en tydlig klassfråga. Om 77,6 procent av de högtbildade får en tandundersökning ungefär vart tredje år och 49 procent av dem med endast förgymnasial utbildning som får det kan man fråga sig vad det beror på. Handlar det om ointresse eller att de helt enkelt inte har pengar till det och prioriterar bort det?

Samtidigt kan man titta på de akuta tandläkarbesöken – ni vet när man får väldig tandvärk. Vilka är det som går dit? Är det kamrer Olle eller är det någon annan? Det har visat sig att det förstås är de som bara har förgymnasial utbildning. De står för en hög procent av de akuta besöken.

Tandvården ska stärkas, inte försämrats. Det borde vara ingången. Ni säger att det här tränger undan resurserna från folktandvården. Då kan man fundera över om det verkligen är rätt ingång. Jag har varit ute och träffat många tandläkare i hela Sverige, också privata. Alla berättar vad det här handlar om. Inom

folktandvården önskar de en statlig propå om att även privattandläkare ska ta hand om barn och unga. Man kan ju tycka att det borde vara frivilligt och att det är jättefint; man gör en god gärning som privattandläkare. Men det vore väl bra om det offentliga och privata delade på det hela? Det tycker jag.

Nu får folktandvården jobba väldigt mycket med barn och unga, men det handlar om att man har hela ansvaret för det. Då blir det barn och unga. Det blir också så att de tandläkare som vill utbilda sig för andra slags tandproblem drar vidare, och varför inte till Stockholm där man har tusen olika aktörer att välja mellan? Man kan få lära sig blekning av tänder, justering och att sätta dit diamanter i framtänderna.

Hur vore det om ni hade en plan? Hur ska vi lösa de enorma problemen med kompetensförsörjning av tandläkare? Det här kommer ju inte att lösa det problemet. Tänk om ni hade en plan! Men den kanske kommer i steg två?

Den förra regeringen beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur tandvårdssystemet kan utvecklas för att bli mer resurseffektivt och jämlikt. Det låter ju bra. Detta lämnades över till den förra regeringen 2021. Det fanns olika förslag som skulle göras. Förslagen skulle finansieras exempelvis genom att sänka åldern, som man gör nu, men det fanns också så mycket annat i reformen. Nu tar ni *en* del och tar bort något som ni tycker är helt onödigt för de unga grupperna, för de går till tandläkaren så ofta och har en överkonsumtion. Då undrar jag vad överkonsumtion är.

Ni tar detta förslag utan att göra några som helst förbättringar. Några sådana finns inte.

Tänderna är en del av kroppen. Tandvården bör på sikt ingå i sjukvården. Alla ska ha råd att ha bra tänder. Sedan tandvårdsmarknaden avreglerades har priserna ökat extremt. De höga kostnaderna för undersökning och behandling gör att de som tjänar minst och besöker tandläkaren mer sällan tvingas att avstå. Det visar alla undersökningar. Personer med väldigt låga inkomster har ingen nytta av dagens högkostnadsskydd, eftersom det bara gäller för kostnader över 3 000 och endast halva kostnaden ersätts. Detta gör att tänderna blir en klassmarkör.

Nu säger regeringen och Sverigedemokraterna att de vill göra storverk och införa ett högkostnadsskydd för personer som är 67 år och äldre från och med januari 2026. Det finns en diffus plan om att det även kan gälla andra åldersgrupper, men det är svårt att se i nuläget.

Allt handlar om prioriteringar. Man kan prioritera tandvården och hälso- och sjukvården, eller så kan man prioritera skattesänkningar för de rikaste. Det är vad politik handlar om – att prioritera.

Just Sverigedemokraterna hade en tydlig utfästelse före valet om att det nu minsann skulle bli en tandvårdsreform för alla åldersgrupper. Det skulle bli toppen. Nu landar man på åldern 67. Vi får som sagt vänta och se på planen.

Vi är förstå väldigt kritiska till regeringens hantering av tandhälsan. Att säkerställa att barn och unga går till tandläkaren skapar väldigt goda förutsättningar för resten. Vi har ett reformpaket för detta. Det är väl utarbetat, prissatt och så vidare. En del av detta ska vi kanske diskutera den 10 december. Fram till dess vill jag yrka bifall till vår reservation som vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Anf. 21 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Rågsjö för anförandet. Jag instämmer i mycket av det som ledamoten framförde. Det är viktigt att alla har möjlighet att ta hand om sin tandhälsa. Tänderna är en del av kroppen.

Det beslut som vi ska fatta i dag är något som hela branschen står bakom. Ute i verksamheten finns det brist på resurser, vilket flera ledamöter har lyft upp.

Om vi införde detta på en gång undrar jag hur ledamoten Rågsjö ser på problematiken med de köer som finns. Hur skulle vi få resurser till det här när det finns en brist redan nu? Om vi införde allt på en och samma gång skulle det göra att köerna ökade betydligt. Det vore intressant att få höra om det.

Som ledamoten anförde var detta en väldigt viktig fråga för Sverigedemokraterna och är så fortfarande. Jag är väldigt glad över att tillhöra ett parti som har sett till att vi tar dessa steg framåt. Det har inga regeringar gjort tidigare. Man har pratat om det, men som med så mycket annat har man mest pratat utan att komma till skott. Jag är därför väldigt glad över att vi har påbörjat den här reformen, och vi ser det som att detta bara är början.

Jag vill som sagt veta hur man enligt ledamoten skulle klara av de längre köerna som skulle uppstå om man släppte på allting på en gång.

Anf. 22 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman och ledamoten Boulwén! Man måste göra tandläkaryrket specifikt inom folktandvården betydligt mer attraktivt så att vi får dit fler. Om man vill prata om överkonsumtion av tandvård tycker jag att man ska titta på Stockholm. Man måste ha en plan och det måste finnas förutsättningar att med bättre villkor anställa fler i glesbygd. Men det är inte bara i glesbygd som det finns brist på tandläkare. Däremot finns det extremt många tandläkarpraktiker i Stockholm, Göteborg och Malmö. Man kan fundera på varför det har blivit så. Det tror jag är jätteviktigt.

Jag tror också att det är viktigt att tidigt få in människor i tandvården. Själva idén är att ju tidigare vi får in dem desto bättre förutsättningar har vi att hjälpa dem med tandhälsan. Om man kommer när man är 67 år och har haft väldigt dålig ekonomi under lång tid och inte har haft råd blir behandlingen kostsam och långvarig.

Jag ser framför mig att ni snart kommer med en plan för hur man ska kunna kompetensutveckla personal inom folktandvården. Hur ska man göra? Vilka resurser ska man lägga på områden där det saknas

tandläkare? Framför allt är det bättre för samtliga ju tidigare människor kommer in i tandvården.

Dessutom tycker jag att de privata tandläkarna självklart borde få öppna dörren för att ta hand om barn och unga. Jag tycker att det är en självklarhet. Det har ju vältrats över på folktandvården som nu har det specifika ansvaret. Det har varit tufft för dem, särskilt som de får mindre resurser.

Anf. 23 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! Vi har ändå relativt goda förutsättningar för att få en god tandhälsa i dag. Vi har avgiftsfri tandvård. Fram till 2017 gällde det till dess att man var 19 år, och vi återgår nu till den ordningen. Det ska alltså gälla barn och unga upp till 19 år.

Frågan är var man ska dra gränsen nu. Som jag sa finns det brister ute i verksamheten. Vi jobbar väldigt mycket med det. Det är väldigt mycket utredningar på gång i Regeringskansliet där man ska ta fram förutsättningar för ökad kompetensförsörjning i glesbygden, till exempel. I utredningen gällande tandvården föreslår man ökad kompensation för patienter som bor i glesbygd. Det är olika extra summor som man ska få för det.

Som det ser ut nu har vi inte resurser i verksamheterna ute i landet för att ta hand om alla dem som kommer att söka tandvård när vi nu förstärker högkostnads-skyddet för 67-plus. Vi måste göra något för att frigöra resurser. Vi ser det som ett viktigt steg att ändå börja med denna grupp som har god tandhälsa. Hur ser ledamoten att vi annars ska få fram de resurserna här och nu, för det är ju nu det gäller?

Anf. 24 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag menar förstås inte att staten ska gå in och ta över den privata sektorn, men jag tycker ändå att man ska reglera att den privata sektorn också ska ta ett ansvar för barn och unga. Det ska inte bara vara en gest från den privata sektorn. Det skulle betyda väldigt mycket, men jag ser det inte komma med den här regeringen.

Sedan förstår jag fortfarande inte hur man ska komma åt den enorma ojämlikhet som finns när det gäller tandhälsan. Om man tänker på att det är 77 procent av oss som har högskoleutbildning går till tandläkaren men bara i runda slängar 49 procent av dem som har lägre utbildning som gör det förstår man komplexiteten. Det är dessa 49 procent som inte har råd att gå till tandläkaren som kommer att dyka upp på sin 67-årsdag, om reglerna inte har ändrats innan dess. Men förhoppningsvis händer det något innan dess. Förhoppningsvis kan vi byta regering och det blir en förändring.

Jag tycker fortfarande att ni inte löser speciellt mycket med detta. Det talas om undanträngningseffekter. Men då måste man också ha något slags spej på vem som ska ta emot barn och unga generellt. Hur ska Folktandvården få träning i att arbeta med alla typer av problem inom tandhälsan? Detta finns inte med i

utredningen, men det kanske kommer en annan utredning om det. Ni har ju så många utredningar på gång.

Nu gör man ett alexanderhugg, och det drabbar unga. Alla unga vuxna har inte en fantastisk ekonomi. Med en arbetslöshet som tickar på mer i Sverige än i andra europeiska länder kan det bli väldigt illa ekonomiskt för denna grupp.

Anf. 25 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! I Sverige har vi generellt sett en väldigt god munhälsa, och den har blivit allt bättre över tid. Det finns flera anledningar till att det ser ut på detta sätt, men den förebyggande tandvården för barn och unga är tveklöst en av de absolut viktigaste. Där har det förekommit regelbundna undersökningar, medvetet arbete från skola och barnhälsovård, alltmer regelbunden tandborstning med fluortandkräm och när jag gick i skolan även fluorsköljning samt adekvat behandling vid karies och tandskador. Sammantaget har detta lett till att allt fler människor har allt fler tänder kvar längre upp i åren. År 2023 hade en 50-åring i genomsnitt fyra fler intakta tänder i munhålan än en 50-åring bara tio år tidigare.

Men även om vi har en god munhälsa och god tandstatus i Sverige saknas det inte utmaningar. En av de största utmaningarna är att det finns en stor ojämlikhet mellan olika grupper i samhället. Ojämlikheten hänger till stor del samman med utbildningsnivå, ekonomiska förutsättningar och geografisk hemvist. Samtidigt är det av naturliga skäl så att den bästa tandstatusen återfinns hos barn och unga medan den sämsta tandstatusen återfinns hos äldre.

Lägger man ihop dessa olika faktorer förstärker de dessutom varandra. Bland 67-åringar som bor i storstad är det bara 12 procent som har färre än 20 tänder kvar i munnen, men bland dem som är 80 år och bor i glesbygd är det hela 44 procent som har färre än 20 kvarvarande tänder. Delar man därtill upp statistiken utifrån utbildningsnivå och ekonomisk status blir spannet ännu större mellan bäst och sämst tandstatus.

Vad kan man då dra för slutsatser av detta? Jo, rimligtvis att det förebyggande arbetet hos barn och unga är helt avgörande för att bygga upp en god munhälsa som varar genom hela livet. Därför ska ansvaret för barns och ungas tandvård naturligtvis förbli intakt. Däremot är det rimligt att göra prioriteringar i gruppen vuxna för att lägga resurserna där de behövs som bäst.

Det är detta som är grunden för det betänkande som vi behandlar i dag, där det föreslås att unga vuxna i åldern 20–23 år själva ska bära en större del av kostnaden för sin tandvård. På så sätt frigörs resurser för att prioritera mer utsatta grupper, inte minst gruppen äldre, där vi ser att tandstatusen är sämst.

Handlar resurser då bara om pengar? Nej, det handlar delvis om pengar men lika mycket om personal. Vi har i dag svårt att personalförsörja tandvården. Det handlar om både tandläkare, tandsköterskor och tandhygienister. Detta gör det extra viktigt att använda resurserna smart. Och det bästa sättet att använda resurserna är förstas att göra det där de gör mest nytta, det

vill säga att använda dem på de grupper som har sämst munhälsa och tandstatus. Dit hör de äldre, vilket också väldigt tydligt framgår av tandvårdsutredningens slutbetänkande, som presenterades så sent som i oktober.

Samtidigt ser alltså tandstatusen och de ekonomiska förutsättningarna väldigt olika ut även i denna grupp. Det finns därför anledning att diskutera hur ett nytt system med högkostnadsskydd ska se ut för att bli så träffsäkert som möjligt, men det är något vi får återkomma till när regeringen har presenterat sin proposition utifrån det framlagda betänkandet och efter den pågående remissrundan.

Herr talman! Munhälsan har betydelse för hur vi människor mår allmänt och för vår livskvalitet. Därför är det viktigt att alla människor i Sverige kan erbjudas tandvård av hög kvalitet till rimliga priser. Det är också viktigt att vi använder våra resurser på rätt sätt. Därför var Centerpartiet med och genomförde tandvårdsreformen 2008, som innehöll ett allmänt tandvårdsbidrag och ett högkostnadsskydd. Centerpartiet var också med 2013 och genomförde ytterligare förstärkningar med stöd till personer som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning löper ökad risk för dålig munhälsa.

Nu står vi inför ytterligare en stor reform inom tandvården. Det vi debatterar i dag är första steget i den reformen. För oss är det viktigt att resurserna prioriteras till dem som har de största behoven, till riskgrupper och till de grupper där munhälsan och tandstatusen är sämst. Dit hör inte gruppen unga vuxna generellt, men dit hör definitivt gruppen äldre generellt. Därför ställer sig Centerpartiet bakom förslagen i betänkandet kring ändrad åldersgräns för avgiftsfri tandvård, och vi ser fram emot att i närtid få debattera utformningen av ett nytt högkostnadsskydd för tandvården.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 26 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Dagens debatt handlar om en fråga som framför allt berör en specifik grupp: unga vuxna. Det handlar om en tid i livet då många kanske känner sig odödliga och då fokus ligger på alla de möjligheter som helt plötsligt öppnar sig. Du får bestämma själv över ditt liv, och du får bestämma över dina egna pengar. Många är studenter – det var jag – under dessa år. Jag minns hur man vid matplaneringen framför allt tog hänsyn till kostnader. Kostnader som rörde något som inte upplevdes som absolut nödvändigt här och nu prioriterades konsekvent ned, och dit hörde definitivt tandläkarkostnader.

Det var bland annat denna analys som låg till grund för att den förra regeringen genomförde den reform som gjorde det möjligt för unga personer att få tandvård utan kostnad fram till 23-årsdagen. När man är 23 år är man fortfarande ung. Men kanske har vuxenlivets rutiner och ansvarstagande hunnit sätta sig för några fler. Sannolikt har fler också fått in vanan att gå till tandläkaren, en vana som man sedan inte gärna avstår från.

Tanken bakom reformen var att säkerställa att unga, ofta med dålig ekonomi, inte skulle skjutas upp tandvård. Samtidigt skulle den bidra till att de får in en vana att gå till tandläkaren även fortsättningsvis. Detta har också lett till att fler unga än tidigare har gått till tandläkaren. De har inte uteblivit av kostnadsskäl.

Herr talman! Miljöpartiet är mycket medvetet om att det finns fler grupper i samhället än just unga vuxna som har dålig ekonomi och som har svårt att klara sina tandvårdskostnader. Därför driver vi också att tandvården borde få ett högkostnadsskydd som kan likställas med sjukvårdens högkostnadsskydd.

Ett sådant högkostnadsskydd måste införas på så sätt att tillgången till tandvård säkras oavsett var i landet den som behöver tandvård bor och oavsett vilka tandvårdsbehov en person har. Resurserna måste användas på bästa sätt. En sådan reform innebär bland annat att ett bättre system för att nå dem med störst behov och för att arbeta för en mer jämlik tandhälsa måste införas. Därför välkomnade vi förslagen i den utredning från 2021 som har nämnts flera gånger.

Det var en utredning som vi var med om att tillsätta, och den handlade just om ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa. Där fanns förslaget om att ta bort gratis tandvård för unga vuxna med, men det kombinerades med andra åtgärder som bland annat syftade till att bättre nå dem med stora behov och att arbeta för ett mer jämlikt system. Här fanns också förslag på en framtida utformning av högkostnadsskydd som skulle innebära en väldigt stor skillnad i pris för den enskilda patienten. Det är *hela* den reformen som vi tyckte var positiv. Nu har man plockat ut *en* del.

Regeringen har gjort verklighet av just den del som innebär försämringar för unga vuxna och inte de andra delarna. Det beklagar Miljöpartiet. Vi skulle vilja se att arbetet med att få fram ett generellt högkostnadsskydd tas vidare.

Regeringen tillsatte en ny utredning i stället för att ta vidare förslagen i utredningen från 2021. Den utredningen har nyligen lämnat sitt betänkande. Här är inriktningen, som vi har hört många gånger i debatten, att man i ett första steg ska sänka tandvårdskostnaderna för äldre över 67 år för att sedan eventuellt gå vidare.

De kraftigt sänkta kostnader som föreslås i utredningen föreslås gälla för vissa insatser som ska syfta till "frihet från smärta och sjukdom, förmåga att äta, tugga och tala utan större hinder, eller ett utseendemässigt godtagbart resultat". Det är alltså delar av tandvården för äldre som kommer att inkluderas i det stora nya högkostnadsskyddet för äldre.

När regeringen tidigare under hösten gjorde utspel om minskade kostnader för tandvården för äldre hänvisades det till den då fortfarande kommande utredningens förslag. Man nämnde ökade kostnader för staten som låg i nivå med dem som också anges i utredningen. Det får alltså antas att det är förslaget om så kallad tiotandvård i utredningen som kommer att tas vidare.

Miljöpartiet har inte tagit ställning till alla utredningens förslag, men vi kan notera att utredningen föreslår att en så kallad munhälsoprofil på sikt bör ersätta åldersgränsen som kriterium för tiotandvård, alltså att patienten ska betala 10 procent av kostnaden för de utpekade behandlingstyperna.

Detta med munhälsoprofil låter som att det lite liknar det förslag som fanns i utredningen från 2021. Det handlade bland annat om att säkerställa att de med störst behov får tillgång till vård.

En munhälsoprofil är ett mer ändamålsenligt kriterium än ålder för att identifiera patienter med sämst munhälsa, skriver utredningen själv. Utredningen föreslår också att vårdgivare ska få en högre ersättning för vård av patienter i landsbygdskommuner. Det låter också som en bra åtgärd, tycker vi, utan att ha hunnit ta ställning i detalj.

Men i dag är det de ökade kostnaderna för unga vuxna som vi debatterar. Regeringen väljer alltså att ta bort dagens stöd utan att något annat system finns på plats. Det motsätter vi oss.

Att äldre får minskade tandvårdskostnader är däremot någonting som också Miljöpartiet välkomnar, men det är en annan debatt. Önskvärt vore också att den reformen införs utan att en annan grupp drabbas.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag nämna, vilket flera tidigare debattörer också har gjort, att tandvården har många andra utmaningar än kostnader för patienterna. Samtidigt som åtgärder genomförs för att göra tandvården mer ekonomiskt tillgänglig för fler behöver vi säkerställa till exempel den framtida kompetensförsörjningen. Hur säkerställer vi att tillräckligt många utbildar sig till tandläkare och att dessa också vill vara verksamma över hela landet, till exempel?

Här behöver verkligen ytterligare åtgärder vidtas. Det ska både nu och i framtiden vara möjligt att inom rimligt kort tid få en tid hos en tandläkare. Man ska också kunna gå dit utan att ekonomin fullständigt krasslar.

Jag yrkar bifall till reservationen.
(Applåder)

Anf. 27 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Westerlund, för ditt anförande! Vi har ett antal gånger under debatten diskuterat vilka som ska prioriteras och hur man ska prioritera. Som jag har sagt ett flertal gånger vill Sverigedemokraterna se ett högkostnadsskydd som täcker hela befolkningen. Det är och har alltid varit Sverigedemokraternas utgångspunkt. Men vi ser också att de resurser som krävs för detta inte finns i nuläget.

Jag frågade tidigare en ledamot här hur man tänker att man ska lyckas med att få resurserna på plats för att kunna ta hand om det ökade antalet, som vi förmodligen kommer att se nu med tanke på att man inför ett förstärkt högkostnadsskydd för 67-plus. Vi vet ju att branschen går på knäna redan nu.

Jag undrar lite grann hur Miljöpartiet tänker att vi ska få dessa resurser här och nu, om vi ska införa allt på en och samma gång. Tanken är ju att man ska

frigöra resurser genom att vänta. Det skulle vara lite intressant att höra hur Miljöpartiet tänker i den frågan.

Anf. 28 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar så mycket för frågan. Vi i Miljöpartiet tycker att det bästa förslag som vi hittills har sett är det som fanns i utredningen från 2021. Där fanns förslaget om att ta bort gratis tandvård för unga vuxna, alltså det som regeringen nu har infört. Men samtidigt skulle man införa ett system som syftade till att göra en mer noggrann screening för att kunna säkerställa att de med störst behov skulle nås. Det var liksom ett helhetspaket. Det var i och för sig förslag om att ta bort gratis tandvård för personer upp till 23 år, men det var samtidigt andra åtgärder för att skydda de mest utsatta personerna. Även utredaren där hade förstått att resurserna inte är oändliga. Vi tyckte att det helhetspaketet var den bästa lösningen.

Jag noterar att delar av de tankar som fanns där verkar ha plockats upp av den nya utredningen, som ju har ett resonemang kring det som utredaren kallar för en munhälsoprofil. Utredaren själv verkar tycka att det är ett bättre kriterium än en strikt åldersgräns vid 67 år. Men detta har regeringen velat gå fram med även om utredaren resonerar lite kort kring att en munhälsoprofil kanske är en rimligare avgränsning.

Vårt svar är att vi tyckte att utredningen från 2021 hade ett rimligt paket. Delar av detta är upplockade i den nya utredningen. Vi kommer såklart att följa detta och se vad som tas vidare där. Resurserna är inte oändliga. Men Miljöpartiet har samma strävan som flera andra partier. Vi vill också se ett högkostnadsskydd för alla, så att alla kan få rimliga tandvårdskostnader. Men vi är också medvetna om utmaningarna på vägen dit.

Anf. 29 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Om vi hade gått vidare med utredningen från 2021 hade vi ändå stått här nu. Vi behöver ökade resurser för att kunna ta hand om alla som naturligtvis kommer att söka tandvård. Vi har inte de resurserna nu. Det var det som var min fråga: Hur ska vi se till att vi får de resurser som vi behöver här och nu? Det här behöver ju planeras långsiktigt.

Vi har tyvärr haft tidigare regeringar som inte fullt ut har prioriterat svenska invånare i den utsträckning som vi i Sverigedemokraterna vill göra, utan man har lagt väldigt mycket pengar på annat. Man skulle till exempel kunna sänka biståndet, ta bort särregler som gäller för illegala invandrare och så vidare. Det finns en rad förslag som gör att man kan lägga mer pengar och resurser på invånarna i Sverige.

Jag skulle vilja ställa en fråga till ledamoten Westerlund. Ni säger att ni vill tillföra medel för fortsatt avgiftsfri tandvård. Men när jag tittar på er budget kan jag inte se att ni tillför medel för detta. I stället minskar ni utgiftsposten 1:4 med 126 miljoner.

Jag undrar därför var ni lägger pengarna för att kunna behålla den avgiftsfria tandvården för unga.

Anf. 30 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Herr talman! Nu låter det som om ledamoten blandar ihop lite olika typer av åtgärder. Jag uppfattade att ledamoten sa att vi behöver frigöra ökade medel för dem som nu kommer att söka sig till tandvården i högre utsträckning. Men vi tycker alltså att det system som är nu, med den avgiftsfria tandvården för unga upp till 23 år, kan fortsätta, och då är det ju ingen ökning av konsumerad tandvård just där.

Som sagt ville vi hellre se helhetsförslaget från 2021, men delar av det som föreslås i den nya utredningen tycker vi också låter som att det kan vara positivt. Man måste dock se det som en helhetsåtgärd, och nu har man valt att gå in och skära i en del utan att genomföra de andra åtgärderna.

Jag får erkänna att jag inte har koll på just utgiftsposten 1:4, men det jag kan konstatera att Miljöpartiets budget för utgiftsområde 9 är den överlägset största. Det är förmodligen så att den kostnaden ligger någon annanstans. Budgeten är väldigt mycket högre än övriga partiers, och vi har vi gjort stora satsningar både på extra tillskott till regionerna, riktat särskilt till sjukvård och så vidare. Att det inte ska skäras i tandvårdsbudgeten har vi alltså sett över.

Anf. 31 DAN HOVSKÅR (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet, som är regeringens förslag på ändrade åldersgränser för avgiftsfri tandvård.

Kristdemokraterna och regeringen påbörjar nu en tandvårdsreform i två etapper. I den första etappen kommer vi att införa ett högkostnadsskydd för tandvård likt det som i dag finns för sjukvård. För detta satsar regeringen 3,4 miljarder kronor per år från 2026.

Förslaget innebär att personer som är 67 år och äldre kommer att betala betydligt lägre tandvårdskostnader än de gör i dag. Eftersom många äldre med dålig tandhälsa i dag prioriterar bort tandvård på grund av kostnaden kommer detta att kunna leda till en förbättrad munhälsa bland äldre.

Nyligen presenterade Utredningen om ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård sitt slutbetänkande. Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag om hur tandvårdens högkostnadsskydd kan förstärkas för att mer likna det som finns i övrig vård och där äldre med sämst munhälsa prioriteras. Utredningens förslag bereds nu inom Regeringskansliet.

Generellt sett har vi en god munhälsa och tandvård i Sverige. Men just äldre har oftare än andra problem med tänderna, dels för att äldre kan ha åldersrelaterade problem, dels för att äldre ofta har en svagare ekonomi än andra grupper, vilket kan göra att de prioriterar bort tandvård.

Målsättningen med ett förstärkt högkostnadsskydd är att patienter i högre grad ska kunna besöka tandvården efter behov och därmed få bättre tänder. För oss kristdemokrater är det en självklarhet att äldre med sämst munhälsa ska prioriteras. Ett förstärkt högkostnadsskydd innebär lägre tandvårdskostnader för

patienterna, vilket är viktigt eftersom många äldre med dålig tandhälsa prioriterar bort tandvård.

Herr talman! Folk tandvården är ansträngd, och situationen förvärrades när åldersgränsen för fri tandvård höjdes. Det har gjort att unga med god tandhälsa har trängt undan grupper med större behov, till exempel äldre. Förra året beslutade vi att sänka åldern för fri tandvård för att se till att tandvården blir mer jämlik, mer resurseffektiv och mer tillgänglig för dem som är i störst behov av den. På så sätt kan fler tandläkartider bli tillgängliga för dem som verkligen behöver dem.

För att mildra konsekvenserna för unga vuxna har regeringen även beslutat att införa dubbelt allmänt tandvårdsbidrag på 600 kronor per år för personer från 20 till och med 23 år. Detta bidrag kan sparas i två år och uppgår då till 1 200 kronor.

Unga vuxna kommer, precis som andra vuxna, att ha möjlighet att bli berättigade till högkostnadsskydd. Högkostnadsskyddet innebär ett 50-procentigt stöd för kostnader över 3 000 kronor och ett 85-procentigt stöd för kostnader över 15 000 kronor.

Förutom det dubbla tandvårdsbidraget satsar regeringen 3,4 miljarder från och med 2026 på reformen att förstärka tandvårdens högkostnadsskydd som omfattar personer som är 67 år och äldre. Regeringen satsar även på utökad kontroll i tandvårdssektorn, exempelvis tillståndsplikt för privata tandvårdsgivare och starkare villkor för anslutning till Försäkringskassans elektroniska system, detta för en ökad patientsäkerhet.

Det här är förslag som vi tror utgör steg på rätt väg. Fri tandvård kommer att omfatta barn och unga till och med det år man fyller 19 år. Utöver det inför vi alltså dubbelt tandvårdsbidrag från 20 till 23 år. Vi menar att det har varit fel att prioritera den här gruppen framför andra grupper som har väsentligt sämre munhälsa än dagens 19–23-åringar. Det är problematiskt när den här gruppen med gratis tandvård delvis har kunnat tränga ut annan tandvård.

Herr talman! Vi har kapacitetsproblem, och då gäller att styra resurserna dit där behovet är störst, vilket främst handlar om äldres munhälsa. Detta är tydligt i Veronica Palms utredning och något som också har efterfrågats av professionen.

Tandvårdens resurser ska gå till dem som behöver det mest, menar vi kristdemokrater.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 november.)

§ 6 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2023

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU6
Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2023 (skr. 2023/24:162)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 27 november.)

§ 7 Stärkta möjligheter att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken

Justitiekommitténs betänkande 2024/25:JuU7
Stärkta möjligheter att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken (prop. 2024/25:16)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 27 november.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.29 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Frågestund

Anf. 32 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av finansminister Elisabeth Svantesson, statsrådet Johan Forssell, statsrådet Carl-Oskar Bohlin och statsrådet Jessica Rosencrantz. Finansminister Elisabeth Svantesson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier.

Skattesänkningar och hushållens ekonomi

Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag riktar min fråga till finansministern.

Kostnadskrisen och lågkonjunkturen gör Sverige fattigare och har slagit hårt mot vanliga svenska hushåll. Vi socialdemokrater har föreslagit en rättvis skattesänkning, höjda barnbidrag, mer pengar i plånboken för de utsatta, pensionärerna och de fattigaste barnfamiljerna.

Fackförbundet Handelsanställdas förbund har låtit Novus fråga folk som jobbar i butik vad de skulle göra om de fick 2 000 kronor mer i månaden. Svaren var ganska dramatiska. Så här svarade några: sova bättre

på grund av mindre pengastress, äta mig mätt, köpa mer mat och kläder till mina barn. Själv får finansministern flera tusen kronor i månaden i sänkt skatt, och jag noterade att Elisabeth Svantesson när hon fick frågan vad hon skulle göra med sin skattesänkning svarade att hon inte hade några som helst tankar om det.

Finansministern! När du hör dessa vittnesmål från människor som jobbar i butiker runt om i Sverige, tycker du fortfarande att det är rimligt att prioritera en skattesänkning för de mest välbeställda? Hade inte pengarna kunnat göra mer nytta för vanliga familjer?

Anf. 34 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna om att inte tilltala statsrådet ”du” utan ”statsrådet”.

Anf. 35 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar Mikael Damberg för en viktig fråga.

Det är många hushåll som kämpar och som har gjort det under många år. Inflationen har slagit brutalt mot många människor. Bakgrunden till mitt svar på tidningens fråga är att jag från morgon till kväll tänker på hur jag kan göra Sverige och dem som bor här rikare och tryggare. Från första stund jag fick detta jobb, när inflationen var på 9–10 procent, har jag motarbetat just inflationen. Men många människor kämpar mycket riktigt fortfarande med konsekvenserna, bland annat höga priser.

Vad har vi då gjort, och vad gör vi? Vi sänker skatten för alla både i år och nästa år, vi har sänkt reduktionsplikten och gjort det betydligt billigare att tanka för många som kämpar med sin ekonomi och är beroende av bil, vi förändrar nu skatten på ISK och så vidare. Allt detta gör vi för att stötta hushållen och stärka köpkraften. Det är huvudpoängen.

Sedan måste ekonomin också växa på lång sikt så att det finns pengar till allt vi behöver göra då.

Anf. 36 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Finansministern verkar inte förstå hur vanligt folk har det ekonomiskt. Hon väljer ju att rikta en skattesänkning bara till dem som tjänar över 65 000 i månaden. Min berättelse här i dag handlar om vanliga människor som jobbar i butiker runt om i Sverige och inte har råd att köpa tillräckligt med mat till sina barn och sover dåligt för att de inte kan betala räkningarna.

Vi socialdemokrater har föreslagit en rättvis skattesänkning, höjt barnbidrag och stöd till de grupper som har det tuffast.

Hade det inte varit bättre att satsa på vanligt folk, finansministern?
(Applåder)

Anf. 37 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Från första stund har vi som sagt haft hushållen för våra ögon, och vi har många gånger, både i opposition och i regeringsställning, sänkt skatten för

att man just ska ha mer kvar i sin plånbok. Jag vet hur det är att vända på varje krona, och jag vet hur det är att vänta på barnbidraget för att kunna köpa mat.

Vi sänker skatten för alla och vidtar dessutom tillväxtinriktade åtgärder. Till exempel blir det mer lönsamt att plugga. Marginalskatten är ju nu 56 procent. Detta gör vi för att ekonomin ska växa, och den kommer att fortsätta att växa om fem och tio år, vilket kommer att hjälpa alla i Sverige.
(Applåder)

Ett moratorium för medborgarskap

Anf. 38 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Min fråga går till migrationsministern.

Förra året beviljades hela 68 168 medborgarskap varav de flesta beviljades till utlänningar från Afghanistan, Eritrea och Syrien. Trots Tidöpartiernas avsikt att höja kraven för svenskt medborgarskap gäller de nuvarande generösa reglerna ett tag till. Detta innebär att många utlänningar blir svenska medborgare utan att ha lärt sig svenska eller blivit en del av samhällsgemenskapen.

I Tidöförhandlingar och kommittémotioner har Sverigedemokraterna krävt ett moratorium för medborgarskap i väntan på det nya, tuffare regelverket. Även andra partier har nu börjat uttrycka kritik mot utfärdandet av nya medborgarskap.

Avser migrationsministern verka för ett moratorium för medborgarskap fram tills de nya kraven implementerats?

Anf. 39 Statsrådet JOHAN FORSELL (M):

Fru talman! Jag tackar Nima Gholam Ali Pour för en viktig fråga som berör något som är centralt i vårt land, nämligen det svenska medborgarskapet, som tyvärr varit väldigt nedprioriterat. Vi ärvde en situation där att få medborgarskap var i det närmaste kravlöst. Sverige stack ut och fortsätter tyvärr att sticka ut genom att vi har färre och lägre krav än många andra länder.

Nu förändrar regeringen detta. Ett arbete kopplat till att öka just kraven för att bli svensk medborgare kommer snart att presenteras. Det kommer till exempel att ställas krav på att man ska kunna en del svenska om man vill bli medborgare i vårt land, och man behöver också känna till en del om Sverige för att kunna bli en del av vårt samhälle. Vi vill ju att medborgarskapet ska betyda något.

Vi utesluter inte att göra ytterligare förändringar i detta. Samtidigt är vi måna om att få effekt i närtid. Man behöver titta på alla eventuella tillkommande förändringar och ställa sig frågan om de går fortare att få på plats än det arbete som vi snart kommer att presentera resultatet av.

Anf. 40 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Det är uppenbart att vi i dag har dysfunktionella regler för beviljande av medborgarskap. Om Migrationsverket skulle pausa handläggningen av

medborgarskapsärenden under ett år skulle tiotusentals utlänningar behöva ansöka om medborgarskap enligt de nya, tuffare reglerna.

Kommer regeringen att överväga ett sådant moratorium för att förhindra att utlänningar blir svenska medborgare enligt regler som en majoritet av riksdagen underkänner?

Anf. 41 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Efter jul kommer jag att ta emot en utredning som kommer att föreslå mycket stora förändringar och skärpningar av reglerna för svenskt medborgarskap. Man bör inte utesluta att göra ytterligare förändringar, men jag vill påpeka att sådana förändringar också skulle kräva ny lagstiftning, med de följder det innebär, till exempel att ha ett beredningsunderlag på plats. Man bör då ställa sig frågan om det går fortare att få denna nya lagstiftning på plats än den vi kommer att få dragen för oss i januari och sedan gå till riksdagen med för att förändra för att just skärpa reglerna för detta.

(Applåder)

Skattesänkningarnas effekter för kommunerna

Anf. 42 SAMUEL GONZALEZ

WESTLING (V):

Fru talman! Finansministern ger sig själv 45 000 kronor i skattesänkning nästa år. Hon lägger mer än hälften av reformutrymmet på skattesänkningar. Samtidigt går landets kommuner och regioner på knäna.

Min egen hemkommun Hofors är redan en av landets högst beskattade och räknar i år med ett underskott på över 30 miljoner kronor, nästan 5 procent av kommunens totala budget.

Jag träffade en tidigare kommunekonom häromdagen som berättade för mig att det kändes hopplöst när hon jobbade i Hofors. Det fanns inget mer att effektivisera – ingenting. Det enda som återstod var nedskärningar. För att spara pengar kommer alla högstadieklaser nu att slås ihop så att elevantalet blir över 30 i varje klass, och undersköterskor kommer att behöva börja städa på boenden samtidigt som de kan räkna med att få drygt 200 kronor i sänkt skatt av Elisabeth Svantesson för besväret.

Tycker finansministern att det här är rimliga konsekvenser av skattesänkningarna som framför allt gynnar henne själv och de övriga statsråden?

Anf. 43 Finansminister ELISABETH

SVANTESSON (M):

Fru talman! Vi har upplevt en minst sagt pressad tid de senaste fem åren med pandemi, höga energikostnader, krig i vårt närområde, höjd terrorhotnivå och höga priser. Det har pressat Sverige och många andra länder. Framför allt har de höga kostnaderna pressat hushållen, men även välfärden. Därför är jag glad över att kommuner och regioner nästa år kommer att ha 50 miljarder kronor lägre pensionskostnader bara tack vare att vi har bekämpat inflationen. Det har varit

enormt viktigt att trycka tillbaka den så att kostnaderna sjunker.

Vi har också prioriterat som så – till exempel i årets budget – att 40 procent av reformutrymmet gått till just kommuner och regioner. Dessutom sköt vi till extra pengar i vårändringsbudgeten.

Man kan göra många saker samtidigt. Här och nu ska vi både se till att klara oss ur en tuff situation och se till att svensk ekonomi växer så att vi har mycket pengar till välfärd, försvar och rättsväsen under åren framöver. Vi gör båda de sakerna samtidigt.

Anf. 44 SAMUEL GONZALEZ

WESTLING (V):

Fru talman! Jag blir väldigt konfunderad av att finansministern hävdar att man ger 40 procent av reformutrymmet till kommuner och regioner. Vi vet ju att 100 procent av reformutrymmet uppstår genom ökade intäkter på grund av att ekonomin utvecklas. 60 procent av de resurserna använder alltså regeringen till att sänka skatterna, om jag förstår finansministern rätt. Det betyder i så fall att man tar bort en massa pengar från den övriga välfärden. Har jag missförstått? Kan finansministern möjligen förklara hur regeringen anser att reformutrymmet uppstår?

Anf. 45 Finansminister ELISABETH

SVANTESSON (M):

Fru talman! Att förklara hur det uppstår tar kanske längre tid än de 29 sekunder jag har på mig – men ja, ledamoten har uppfattat det fel.

I 2024 års budget, alltså den vi lade för i år, gick 40 procent till kommuner och regioner.

Vi kommer att fortsätta ta ansvar, men 1 300 miljarder är vad som omsätts i hela välfärden. Staten ska göra sin del. Kommunerna och regionerna tar in skatt, men vi ska finnas där när det behövs. Det ansvaret har den här regeringen tagit.

(Applåder)

Chat control och Sveriges motståndskraft

Anf. 46 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Bohlin för broschyren som kom i veckan, *Om krisen eller kriget kommer*. I den går det att läsa om digital säkerhet och att man för att stärka Sveriges motståndskraft ska skapa långa lösenord med en kombination av bokstäver, siffror och symboler.

Samtidigt pågår i EU ett lagstiftningsarbete där den svenska regeringen är för att digitala bakdörrar installeras i alla mobiltelefoners krypterade kommunikationstjänster. Det kallas chat control. Men många är emot detta, och nu har även Nederländernas regering sällat sig till den skaran efter att deras säkerhetstjänst avrättat dem från att vara för chat control eftersom det skulle innebära allvarliga säkerhetsrisker för landets digitala motståndskraft. De betonade i stället vikten av tillgången till end-to-end-kryptering.

Det här rör ju försvarsförmågan. Jag undrar alltså hur statsrådet bedömer att chat control skulle påverka Sveriges motståndskraft. Skulle den stärkas eller försvagas?

Anf. 47 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag får i gengäld tacka riksdagsledamoten Ulrika Liljeberg för att hon har läst broschyren. Det uppskattas mycket. Det är naturligtvis så man ska hantera den. Man ska inte heller glömma att spara den.

Vad gäller Liljebergs fråga ligger den under justitieminister Gunnar Strömmer på Justitiedepartementet. Generellt kan man säga om totalförsvarshänsyn att det är en aspekt som behöver vägas in i allt beslutsfattande i det allvarliga säkerhetsläge vi befinner oss i.

Regeringen har inre och yttre säkerhet som en av sina mest centrala prioriteringar. Det kommer vi naturligtvis inte att vika av från i det framtida arbetet heller. (Applåder)

Anf. 48 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Statsrådet Strömmer har i en tidigare interpellationsdebatt sagt att synpunkten från den nederländska underrättelsetjänsten ska tas med i den fortsatta processen. Jag undrar om statsrådet kan redovisa hur man ser på chat control utifrån ett totalförsvarstänk i den nu pågående fortsatta processen.

Anf. 49 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! I den delen får jag tyvärr hänvisa till Justitiedepartementet och justitieminister Gunnar Strömmer, eftersom det är där den här frågan hanteras. (Applåder)

Välfärden och finansieringen av ny kärnkraft

Anf. 50 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Det har under hösten blivit tydligt att regeringen och finansministern stöder det föreslagna balansmålet gällande statsfinanserna. Vissa avvikelser ska kunna göras, bland annat för att stödja Ukraina eller vid en ny pandemi. Men ny kärnkraft räknas inte som en avvikelse och ska således inte ingå i balansmålet.

I utredningen om kärnkraftens finansiering framgår i ett scenario att det offentliga sparatet kan försvagas med 90 miljarder kronor ett år. Siffran utan kostnadsöverskridande är 60 miljarder kronor.

Min fråga till finansministern är vilka nedskärningar i välfärden regeringen ser framför sig för att finansiera kärnkraften. Det har ju framgått med all önskvärd tydlighet att finansministern inte tänker höja skatterna för att bygga ny kärnkraft.

Anf. 51 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Jacob Risberg, för intresset för både kärnkraft och dess finansiering!

En utredare har jobbat fram en riskdelningsmodell som är under bearbetning och beredning på Regeringskansliet, på Finansdepartementet. Exakt hur modellen ska se ut får vi återkomma till.

Man ska ha med sig att detta handlar om lån som ska betalas tillbaka. Staten tar lån som ska betalas tillbaka till dem som bygger kärnkraft. De får intäkterna långt fram i tiden, men många kostnader kommer nu. Det är en väldig skillnad mot andra typer av lånefinansiering, när vi till exempel bygger infrastruktur. Dessutom ska man ju betala en avgift när man lånar dessa pengar.

Vi återkommer till hur det kommer att se ut när det är klart, men i grund och botten handlar det här inte om vanliga lån som vi tar när vi bygger till exempel järnväg eller väg.

Anf. 52 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Tack, finansministern, för svaret! Det innebär alltså att de 90 miljarder man i ett scenario beräknar att man ska kunna minska det offentliga sparatet med under ett år kommer att rymmas inom balansmålet, som finansministern säger sig stödja.

Anf. 53 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Nej. Jag tror att ledamoten hänvisar till Mats Dilléns utredning, och där handlar det om flera år – jag tror att siffran till och med gäller för tio år. Men poängen är att vi behöver mer ren el i Sverige. Det kostar pengar. Det gäller stora investeringar för framtiden, och staten är beredd att finnas med där och ta upp lån som sedan ska betalas tillbaka av dem som bygger och driver kärnkraftverken. Om vi inte gör det – vet Jacob Risberg hur vi ska få till omställningen och få ett grönnare samhälle och all den el vi behöver? Vi behöver kärnkraft, vindkraft, solkraft och vattenkraft. (Applåder)

Utvisning på grund av allvarliga brott

Anf. 54 MAGNUS RESARE (M):

Fru talman! Min fråga går till migrationsminister Forssell.

Jag och ganska många med mig blev upprörda för någon vecka sedan när det rapporterades om att flera utländska medborgare hade gruppvåldtagit en tjej men att åklagaren vid rättegången valde att inte ens yrka på utvisning av gärningsmännen.

Jag har själv väckt en motion i år om att fler dömda utländska medborgare måste utvisas, inte minst våldtäktsmän. Det har jag gjort eftersom min uppfattning i den här frågan är solklar: Vi måste utvisa fler dömda våldtäktsmän.

Jag vet att ministern inte kan eller ska uttala sig om enskilda fall. Åklagaren verkar dessutom rätta till sitt misstag, så vi kan låta detta vara i dag. Utan att gå in på det enskilda fallet skulle jag ändå vilja veta lite mer om regeringens arbete med utvisning på grund av allvarliga brott som våldtäkt.

Hur ser regeringens arbete med denna fråga ut, och kan vi se fram emot lagstiftning som är ännu tuffare mot utländska våldtäktsmän när det kommer till att utvisa dem?

Anf. 55 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Magnus Resare, för frågan!

Det är viktigt att människor i Sverige upplever att migrationspolitiken är rättvis och att den stora grupp som har kommit till vårt land, som anstränger sig, som gör rätt för sig och som har asylskäl blir en del av vårt svenska samhälle och får verktyg och nycklar för att kunna bli det.

Jag tror att det är helt avgörande för tilltron till migrationspolitiken, särskilt efter de många år när migrationspolitiken har varit misskött, att vi är glasklara: Den som kommer till vårt land och begår brott ska utvisas. För dessa personer finns ingen plats här.

Vi skärper nu regelverket. Vi kommer snart att presentera ytterligare skärpningar avseende till exempel att sänka gränsen för utvisning, och vi har även bett att få förslag om att göra det obligatoriskt för åklagare att yrka på det vid brottslighet.

Detta är helt avgörande både för att brottsoffren ska få den upprättelse de förtjänar, då det närmast är ett hån hur det ofta har fungerat och fortsätter att fungera, och för att stärka tilltron till den reglerade invandringen. Det ska göras skillnad mellan dem som gör rätt för sig och den grupp som tyvärr begår brott.

Anf. 56 MAGNUS RESARE (M):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Det finns också utländska medborgare som inte går över gränsen och begår ett brott men som på andra sätt vägrar att bli en del av vårt samhälle. Jag tänker på moralpolisen i utanförskapsområdet som förpestar livet för unga flickor, hbtq-personer och landsmän som bara vill bli en del av vårt majoritetssamhälle eller, för den delen, på utländska medborgare som ägnar sig åt att hylla terrororganisationer som på allvar utgör hot mot svenska liv.

Jag skulle vilja veta vad ministern tänker om möjligheten att utvisa den typen av personer.

Anf. 57 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Utöver utredningen om att sänka gränsen för utvisning har vi en utredning som kommer att presentera förslag rörande bristande vandel. Bakgrunden är ungefär densamma – om du kommer till Sverige och missbrukar gästfriheten och inte följer de lagar och regler som gäller här är Sverige inte landet för dig.

Tyvärr finns problem med personer som till exempel hyllar terrorgrupper. För de personer som hyllar terrorism eller begår brott är Sverige inte landet de ska vara i, utan då ska de återvända hem, åka någon annanstans eller, om det krävs, bli utvisade.
(Applåder)

Skärpta krav för svenskt medborgarskap

Anf. 58 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill också rikta min fråga till migrationsminister Johan Forssell. Under lång tid har det svenska medborgarskapet nedvärderats genom att vi inte har haft tillräckliga förväntningar på den som vill bli medborgare. Samtidigt får ett stort antal personer medborgarskap varje år, till exempel drygt 68 000 personer år 2023.

I helgen lyfter vi kristdemokrater, genom vår partiledare, åter upp detta faktum och också att det finns en stor majoritet bland riksdagens partier för att skärpa kraven för svenskt medborgarskap.

Kristdemokraterna och regeringen arbetar för att uppvärdera medborgarskapet, som har en väsentlig roll i samhällsgemenskapen. Efter årsskiftet kommer förslag från en utredning som bland annat har undersökt längre vistelsetid, försörjningskrav och medborgarskapsceremonier som krav för att få svenskt medborgarskap. Detta, fru talman, är viktiga skärpningar i den svenska lagstiftningen.

Min fråga är därför: När, hoppas ministern, kommer dessa krav att vara införda i svensk lag?

Anf. 59 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Ingemar Kihleström, för frågan! Den berör något helt avgörande i Sverige, nämligen det svenska medborgarskapet. Det är tyvärr en fråga som under alldeles för många år inte har fått den uppmärksamhet som den förtjänar.

Medborgarskapet är en hörnsten i vårt svenska samhälle. Vi vill att människor som kommer till vårt land ska bli en del av Sverige, och medborgarskapet är det yttersta tecknet på detta.

Jag kan konstatera att när vi fick förtroendet att ta över regeringsmakten var det ett läge där kraven på att bli svensk medborgare stack ut negativt i en internationell jämförelse. Det var väldigt få och väldigt lågt ställda krav.

Vi förändrar allt detta nu. Vi kommer efter årsskiftet att få ta emot ett utredningsbetänkande där förslag i den riktningen presenteras. Det är fullt rimliga och viktiga saker: att man ska kunna lite svenska för att bli medborgare och att man ska känna till en del saker om det land som man har kommit till och som man vill bli en del av. Det är saker som borde ha varit införda för länge sedan men som har negligerats.

Nu tar vi tag i detta, och vi kommer att presentera det efter årsskiftet.

Anf. 60 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Tack, migrationsministern, för svaret!

Vi kristdemokrater är tydliga när det gäller värderingarnas roll för samhällsgemenskapen. Den som vill bli en del av ett samhälle bör dela dess grundläggande värderingar, till exempel synen på demokrati, människors lika värde och kanske även andra länders rätt att existera.

Fru talman! Min uppföljande fråga är därför: Hur ser migrationsministern på kopplingen mellan värderingar och rätten till medborgarskap?

Anf. 61 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Flera av de förändringar, skärpningar och tydliggöranden som vi kommer att göra i lagstiftningen utgår från just värderingar, som är grundbulten i hela vår svenska lagstiftning.

Det kommer till exempel att handla om det jag nämnde – att man ska känna till en hel del om det land man vill bli medborgare i – och om principen och värderingen att man ska kunna försörja sig själv, vilket är den hörnsten som har byggt Sverige. Det är inte bidrag som har gjort Sverige till det fantastiska land det är, utan det är hårt arbete, att man anstränger sig, entreprenörskap och arbetslinjen. Det är också exempel på hur vi kommer att presentera detta.

Sedan har vi också förändringar rörande själva uppehållstillstånden som jag gärna återkommer till en annan gång.
(Applåder)

Fiskekvoter och svenska intressen i EU

Anf. 62 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till EU-minister Jessica Rosencrantz. I går fattade vi viktiga beslut här i kammaren för ett friskare Östersjön. Det var när vi beslutade om havsmiljöpropositionen.

För någon månad sedan förhandlades nästa års fiskekvoter i rådet, en förhandling där Sverige ensamt drev en restriktiv linje. Utfallet blev tyvärr alltför höga kvoter. Så här i efterhand lyfts behovet av att bygga allianser med andra medlemsstater inför nästa års förhandlingar upp.

Detta är en fråga som rent generellt visar hur viktigt det är med hållbara allianser. Vi behöver bygga sådana, och jag vet att regeringen också gör det med stor framgång inom många områden.

Jag vill passa på att fråga statsrådet, som jag vet är personligen mycket engagerad i frågan om Östersjön: Hur ser regeringens strategi ut för att få bättre genomslag för svenska intressen generellt och för fisket mer specifikt?

Anf. 63 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag tackar Elin Nilsson för en viktig fråga, som ligger mig varmt om hjärtat.

Jag vill först säga något om den förhandling som ägde rum. Precis som ledamoten säger drev Sverige den mest restriktiva ståndpunkten i förhandlingen och verkade för att nå så lågt satta kvoter som möjligt för att påskynda återhämtningen för Östersjöns fiskbestånd, särskilt strömmingen. Där kan vi nu se att beslutet landade på den lägsta nivån i den vetenskapliga rådgivningens intervall.

Förhandlingarna var väldigt tuffa. De övriga medlemsländerna ville ha ännu högre kvoter än vad

kommissionen hade föreslagit. Vi hade önskat lägre kvoter. Vi är inte nöjda, men om vi inte hade varit kvar vid bordet hade vi fått 15 000 ton högre kvoter.

Nu gäller det att jobba framåt. Jag vet att mina kollegor i regeringen liksom jag själv jobbar mycket med att prata med övriga kollegor, inte minst inom Baltfish-formatet. Det är ett viktigt sammanhang där vi är tydliga med vad vi tycker.

Inför det aktuella rådsmötet bjöd vi också in Östersjöstaterna till Sverige för att träffa den småskaliga fiskerieringen och visa på effekterna av politiken.
(Applåder)

Anf. 64 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag är väl medveten om att detta inte ligger inom statsrådets portfölj, men det är en fråga som vi gemensamt, i alla de forum där vi befinner oss i våra olika roller, behöver fortsätta att lyfta upp. Vi behöver driva på för förändring för att på sikt få till en mer hållbar politik. Det finns stora problem med fiskeripolitiken inom EU-ramarna.

Anf. 65 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Det finns mycket att säga om detta, och arbetet fortsätter. Jag vet att landsbygdsministern planerar att träffa den tillträdande kommissionären för att diskutera Östersjön, nu när vi snart antligen har en ny kommission på plats.

Vi vet också att den gemensamma fiskeripolitiken kommer att utvärderas inom kort. Jag tror att det finns många aspekter att föra in i den generella utvärderingen. Överlag är det otroligt viktigt att regeringen just nu är väldigt aktiv – mer aktiv, skulle jag säga, än vad många tidigare regeringar har varit – när det gäller att bygga allianser för att komma in tidigt i processen. Vi hoppas också kunna övertyga fler länder om vår ståndpunkt vad gäller Östersjön.
(Applåder)

Språkcentrum och nordiskt samarbetsavtal

Anf. 66 EVA LINDH (S):

Fru talman! Språkcentrumen för nationella minoritetsspråk och det samnordiska språkarbetet i Gielagáldu är hotade i och med den SD-styrda regeringens budget. Detta är problematiskt på flera sätt. Förutom att verksamheten är hotad visar det också på en brist på respekt för det samiska språket och den samiska kulturen. I botten finns också ett gemensamt samarbetsavtal mellan den finska, den norska och den svenska regeringen. När den svenska regeringen nu inte skickar med resurser får det konsekvenser för hela verksamheten och för samarbetet i Norden. Om man ingår ett avtal borde det värderas och äras.

Jag vill fråga Nordenministern vad bakgrunden var till att man fattade det här beslutet och hur det påverkar samarbetet i Norden när man inte håller ingångna avtal.

Anf. 67 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten för en viktig fråga. Jag vet att ledamoten, liksom jag själv, är väldigt engagerad i det nordiska samarbetet. Jag är glad över att vi är många som är det.

När det gäller kulturarv och våra olika språk i Norden är en viktig del av det nordiska samarbetet att värna både civilsamhällets organisationers arbete i detta och det vi kan göra från det offentliga sidan. Det ska gå hand i hand. Det har funnits satsningar inom ramen för det nordiska samarbetet, och det har även funnits en tillfällig satsning från den svenska regeringens sida i budgetarbetet. Alla satsningar är inte permanenta, utan ibland gör man tillfälliga satsningar. Jag tror att man får se det som en del i detta, men att språket och vårt kulturarv har en viktig roll att spela i vårt nordiska samarbete är helt uppenbart.

Gränshinder i Norden

Anf. 68 ANGELIKA BENGTSSON (SD):

Fru talman! Sverige kommer att leda arbetet i Nordiska rådet nästa år, och stämningen är minst sagt uppjagad efter arbetet med att förnya och modernisera Helsingforsavtalet. Utöver schismen kring Grönland står vi inför riktiga hot och verkliga problem. Ryssland hotar fortfarande säkerheten på andra sidan Finland samtidigt som våra gränspendlare förväntar sig att vi gör mer för dem.

Det blir oseriöst från vårt håll om vi fortsätter i samma spår i stället för att se, och lösa, de problem i Norden som dragits i långbänk. Det är dags att sätta fokus på och lösa nordbornas vardagsproblem. Hur kommer statsrådet Jessica Rosencrantz att arbeta för att vi ännu tydligare ska fokusera på nordisk nytta i vårt arbete med att konkretisera och tydliggöra de gränshinder vi behöver lösa?

Anf. 69 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för ytterligare en viktig fråga på temat Norden!

Vi har ju en gemensam vision om att vi ska bli världens mest hållbara och integrerade region till 2030. Jag är stolt över att den svenska regeringen nu under ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet verkligen har satt fokus på att riva gränshinder. Det, om något, tror jag är en viktig uppgift för vårt nordiska samarbete.

Det finns mycket vi kan göra där. Bland annat har vi nyligen antagit ett program för fri rörlighet. Det handlar mycket om att ta frågan om att riva gränshinder närmare den politiska nivån för att verkligen peka ut vilka gränshinder vi vill få bukt med. Vi har också gett ett nytt mandat till Gränshinderrådet. Jag tror att detta kommer att bli en utmärkt startpunkt för att riva gränshinder. Under året har vi också lyckats nå fram med bilaterala avtal, exempelvis ett nytt skatteavtal med Danmark och ett bättre utbyte av folkbokföringsdata med Finland. Vi har påbörjat ett viktigt arbete, och

jag ser fram emot att göra ännu mer de kommande åren.

(Applåder)

Arresteringsorder och Sveriges samarbeten med Israel

Anf. 70 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Fru talman! Min fråga går till Elisabeth Svantesson.

Internationella brottmålsdomstolen, ICC, har i dag utfärdat arresteringsorder mot Israels premiärminister Benjamin Netanyahu och den tidigare försvarsministern Yoav Gallant för brott mot mänskligheten och krigsbrott, inklusive användning av svält som vapen. Samtidigt har Internationella domstolen i Haag fastslagit att Israels ockupation är olaglig och att landets politik gentemot palestinier utgör apartheid. FN:s generalförsamling och säkerhetsrådet har betonat att medlemsstater är skyldiga att inte bidra till att detta upprätthålls.

Jag vill fråga hur Sveriges regering säkerställer att Sveriges samarbete med Israel inte bryter mot internationell rätt och våra skyldigheter enligt Romstadgan och som medlemsstat i FN. Har den svenska regeringen för avsikt att implementera ICC:s arresteringsorder och arrestera Benjamin Netanyahu och Yoav Gallant om de skulle komma till Sverige? Finns det någon avsikt att verkligen gripa dessa människor på samma sätt som vi har gjort när arresteringsorder tidigare har utfärdats av ICC?

Anf. 71 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det har varit mer än ett år med oerhört mycket lidande bland civila. Det började brutalt när Hamas på ett helt sjukt och brutalt sätt dödade livsglada unga människor som var på fest på en kibbutz. Det har sedan eskalerat och fortsatt med ett långt och utdraget krig med många civila offer.

Från Sveriges sida har vi varit väldigt tydliga i både EU och andra sammanhang om att detta naturligtvis måste upphöra från båda sidor. Vi står självklart bakom domstolens bedömningar; vi har ingen annan bedömning. Sverige är ett land, och vi är ett land i EU. Vi får såklart förhålla oss till och stå bakom domstolen och dess arbete. Det är inte länder som avgör detta, utan det är domstolar. Men att just de här personerna skulle komma till Sverige ser jag som mycket osannolikt.

Framtida elpriser och finansieringen av ny kärnkraft

Anf. 72 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Min fråga går till finansminister Elisabeth Svantesson.

I en hearing som hölls i riksdagen helt nyligen hörde vi ett antal experter som var där för att analysera just den modell för finansiering av och riskdelning för

kärnkraft som nämndes tidigare här under frågestunden. Experterna framförde att modellen leder till så pass dyr el i framtiden – ett garantipris på 80 öre, med en risk att det stiger till uppåt 140 öre, per kilowattimme och dessutom en kärnkraftsskatt – att man därigenom förstör marknaden för elpriskontrakt. Det blir så pass dyrt att det finns en mycket stor risk att den nya gröna industrin, och även existerande industri, måste flytta från Sverige för att elen är för dyr.

Min fråga är om regeringen givet den här kritiken ändå står fast vid den modell som föreslogs av utredarna eller om man är beredd att överge den.

Anf. 73 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar Martin Ådahl för frågan.

Regeringen står fast vid att vi ska se till att det finns mycket mer ren el i framtiden. Då behövs alla kraftslag, men det behövs nu kärnkraft för att uppnå detta. Det är tragiskt och sorgligt att kärnkraft har lagts ned, vilket inte ligger många år bakåt i tiden, men nu behöver vi bygga igen. Sverige bygger, och många andra länder gör precis samma sak just nu.

Vi här ska lära, och vi ska lära av andra. Det har man också gjort gällande den här modellen; man har haft en hearing, och man har remissrundor. Vi i regeringen gör såklart allt för att det här ska bli så stabilt som möjligt både vad gäller säkerheten framåt och vad gäller att hitta den bästa lösningen ekonomiskt. Exakt hur modellen kommer att se ut är inte klart, utan det återkommer vi till. Framför allt ska vi föra många diskussioner med alla de bolag och industrier som nu säger sig vara och är intresserade.

Vi tar ansvar för Sveriges elförsörjning i framtiden, och det gör vi genom att bygga kärnkraft. (Applåder)

EU:s roll i det internationella miljö- och klimatarbetet

Anf. 74 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Den här veckan har jag fått hjälp av två praoelever, Ida och Shushan, att formulera en fråga till EU-minister Jessica Rosencrantz.

Trump har sagt att klimatförändringarna är en stor bluff, och han vill stimulera mer oljeborring. Om Trump skulle dra USA ur Parisavtalet skulle det få stora konsekvenser för miljön. Det skulle också kunna leda till att andra länder drar sig ur internationella avtal och samarbeten.

Vad tänker EU-ministern göra för att lyfta frågan inom EU och se till att EU tar en större och mer aktiv roll i det internationella miljö- och klimatarbetet? (Applåder)

Anf. 75 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för en viktig fråga.

Först vill jag säga att det är mycket som vi ännu inte vet om den amerikanska politiken, och vi ska inte

ta något för givet när det gäller en utveckling som vi ännu inte känner till. Det är klart att klimatfrågan är en fråga som vi bevakar väldigt noga från EU:s sida och att vi hoppas att USA:s engagemang fortsatt kommer att vara stort.

Jag tycker att det är viktigt att vi från EU:s sida tar ett stort ansvar, och det ska sägas att vi redan gör det. Vi har ju antagit världens mest ambitiösa klimatramverk i och med den nya överenskommelsen Fit for 55, som bland annat framförhandlades under det svenska ordförandeskapet. Det är viktigt att hålla i detta.

Det är också viktigt att nu gå från att ha antagit lagstiftningen till att implementera den och göra det på ett sätt som ger hushåll, företag och industrier riktiga förutsättningar för att kunna göra denna omställning. Detta för oss tillbaka till den nationella politiken, eftersom det handlar om el, kortare tillståndsprocesser och mycket annat som är helt avgörande.

Det civila försvaret

Anf. 76 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Den berömda broschyren *Om krisen eller kriget kommer* nämndes här tidigare. Den nådde 5 miljoner hushåll. Det är ju helt fantastiskt att vi har en broschyr som har blivit så berömd i internationell press – jag önskar att alla broschyrer var lika välkända som denna.

Förra veckan var jag i Kosovo för att diskutera det civila försvaret med våra motsvarigheter där. Vi diskuterade vilka och vad som faktiskt ingår i civilförsvaret.

Statsrådet Carl-Oskar Bohlin brukar säga att vi alla ingår i civilförsvaret. Vad är Carl-Oskar Bohlins uppmaning? Vad önskar han att vi svenskar ska ha med oss när vi faktiskt har läst broschyren, och hur kan vi alla känna vikten av att vi tillhör civilförsvaret?

Anf. 77 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tackar Helena Bouveng för en angelägen fråga.

Min förhoppning är naturligtvis att alla efter att ha läst denna broschyr agerar på den information som finns i den. Varför ska man göra det? Jo, om man är en person som i normalfallet klarar sig utan stöd och hjälp från samhället förväntar sig staten att man kan göra det även under störda förutsättningar.

Varför förväntas man då göra det? I botten av detta ligger den svenska totalförsvarsplikten, som omfattar alla människor i det här landet mellan 16 och 70 års ålder. Man förväntas kunna bidra, och att man kan bidra bygger på att man till att börja med kan ta hand om sig själv. Gör man som det står i broschyren har man bättre hemberedskap och bättre förutsättningar att ta hand om sig själv. Då har man också information om hur man ska kunna få hjälp att söka skydd om det värsta skulle hända.

(Applåder)

EU:s lönetransparensdirektiv

Anf. 78 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Min fråga går till finansminister Elisabeth Svantesson.

Kristdemokraterna och regeringen har sett till att det numera finns ett regelförenklingsråd för att underlätta och minska regelbördan för svenska företagare. Nu har EU beslutat om ett lönetransparensdirektiv som ska träda i kraft 2027. I Sverige har vi bland annat lönekartläggningen. Där går det att finna uppgifter om likvärdiga och jämställda löner, något som andra länder inom EU saknar.

Det nya direktivet oroar företagare som jag har mött. De oroar sig för att det nya lönerapporteringskravet kommer att innebära mycket dubbelarbete, alltså raka motsatsen till målet om regelförenklningar.

Därför är min fråga: Ser finansministern någon möjlighet att implementera direktivet utan att det ökar den administrativa bördan för svenska företagare?

Anf. 79 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar Camilla Rinaldo Miller för frågan.

Jag är inte helt insatt i just detta direktiv, men inom regeringen är vi väldigt samstämmiga när det gäller att se till att trycka ned regelkrånglet både i Sverige och på EU-nivå. När olika direktiv förhandlas är det här en väldigt viktig fråga för oss, och vi driver den egentligen på alla olika områden – även detta. Här det viktigt.

Nu samtalar vi i EU om produktivitet och konkurrenskraft, som speciellt under det senaste året har varit ett tema. Detta är ett exempel på att man försämrar produktiviteten om man inte gör det så smidigt som möjligt för alla de företag som finns runt om i Sverige och Europa.

Vi ska självklart göra allt vi kan för att ha bra regler, men det måste bli betydligt lättare administrativt och inte innebära mer krångel. Varje gång man lägger till ett nytt direktiv blir det mer krångel. Vi arbetar mot just det.

Kabelincidenter i Östersjön

Anf. 80 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Vi har den senaste tiden sett uppgifter om att två kablar har skadats i Östersjön. Med anledning av detta skulle jag vilja fråga civilförsvarsminister Carl-Oskar Bohlin om han ser ett scenario med en hybridattack där kinesiska intressen, med kopplingar till ryska intressen, kan vara orsaken till den situation som har uppkommit. Det var min ena fråga.

Min andra fråga är: Varför har inte regeringen tagit initiativ till att informera försvarsutskottet i den här frågan? Detta offentliggjordes på en presskonferens i måndags. I dag är det torsdag. Eftersom vi inte har fått någon information, och eftersom det inte har förekommit någon kontakt med oppositionen, har vi i dag tagit initiativ till att begära att ansvarig minister kommer

och informerar om detta på utskottet. Vi tycker att det är särskilt viktigt eftersom man själv har bedömt situationen som allvarlig. Om frågan är allvarlig är det en bredare fråga än en som bara rör regeringen.

Anf. 81 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att vi under dagen har mottagit en inbjudan från försvarsutskottet. Vi kommer naturligtvis att svara upp mot den och komma till försvarsutskottet för att informera.

Situationen är naturligtvis allvarlig mot bakgrund av det allvarliga säkerhetspolitiska läget. Regeringen tar inte lätt på den här typen av incidenter. Mot bakgrund av det är det också glädjande att se att regeringens underlydande myndigheter har agerat mycket snabbt i att skapa sig en initial uppfattning om detta.

Vi genomför i dagsläget ingen attribuering. Det pågår en polisiär förundersökning, vilket säkert är bekant för ledamoten Hultqvist, och detaljer i denna svarar Polismyndigheten för. Kustbevakningen och Försvarsmakten bistår Polismyndigheten i det utredningsarbete och den brottsplatsundersökning som just nu pågår. Rubriceringen är misstänkt sabotage. Notera att det finns en misstanke. Den kan naturligtvis komma att ändras, men vi ser allvarligt på de uppkomna omständigheterna.

(Applåder)

Planeringen av ny kärnkraft

Anf. 82 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till finansminister Elisabeth Svantesson.

Jag besökte ganska nyligen ett kärnkraftverk – ett alldeles nystartat kärnkraftsblock i Vogtle i USA. När man gör denna typ av besök tar man alltid med sig viktiga insikter tillbaka. En av dessa insikter ska jag prata lite om här.

Vi planerar ju för kärnkraft här i Sverige, men vi är långt ifrån ensamma om det. Många länder planerar just nu för ny kärnkraft, och risken är därför överhängande att projektet drabbas av förseningar om man inte är ute i god tid med att beställa vitala och stora komponenter, till exempel turbiner och generatorer. Globalt finns det i princip bara ett par leverantörer som skulle kunna leverera detta till oss i Sverige, och vi vill inte riskera att hamna långt bak i kön hos dem. Sverigedemokraterna tycker därför att det börjar bli angeläget att titta på att så snart som möjligt beställa komponenter.

Min fråga till Elisabeth Svantesson är hur man arbetar med denna fråga på Regeringskansliet.

Anf. 83 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar Josef Fransson för en viktig fråga. Precis som ledamoten säger pågår det just nu mycket planering i många länder. Många har också

börjat bygga kärnkraft, eftersom man vet att det är detta som kommer att krävas för att få mer ren el och klara både omställning och tillväxt.

Vi har en färdplan som regeringen jobbar efter – metodiskt och steg för steg. Det handlar om att ta bort regler som hindrar, förändra tillståndsprocesser och underlätta. Det handlar också om riskdelningsmodeller, som vi varit inne på tidigare. Vi har även en samordnare som håller ihop allt detta tillsammans med såväl politiken som industrier och energibolag.

Precis som ledamoten är inne på kommer det att vara viktigt med strategiska samarbeten med andra länder och med företag som tillverkar delar. Exakt vilka delar som ska inhandlas får i grund och botten avgöras av de projektbolag och energibolag som nu tar steg framåt. Men här tror jag att svenska staten kan vara med och öppna dörrar och arbeta tillsammans för att få strategiska samarbeten, så att vi har de produkter vi behöver.

Arbetet mot den kriminella ekonomin

Anf. 84 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M):

Fru talman! En av regeringens mest prioriterade frågor är att strypa den kriminella ekonomin. Det är en fråga som berör många politikområden och spänner över flera utskott, däribland socialutskottet, där jag är ledamot.

I tisdags presenterade finansministern hur Sverige ligger till i kampen mot den kriminella ekonomin utifrån de uppdrag som förra året gavs till Skatteverket, Tullverket och Kronofogden. Det är tydligt att betydande framsteg redan har gjorts, och det är bra. Men hur ser finansministern på fortsättningen av det här arbetet och eventuella kommande insatser?

Anf. 85 Finansminister ELISABETH
SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar Jesper Skalberg Karlsson för frågan.

Det här är en otroligt central fråga. Jag vet att många ledamöter från olika partier i riksdagen verkligen ser vikten av att vi nu bekämpar den kriminella ekonomin. Varför det, då? Jo, av den enkla anledningen att det i grund och botten ofta är pengar och prylar som driver och göder de här gängen och är motivet till deras verksamhet. Ska vi få stopp på dödandet, skjutningarna och sprängningarna måste vi strypa den kriminella ekonomin.

Vad gör vi, då? På många områden jobbar vi tillsammans med myndigheterna. Vi har ändrat lagstiftningen. Vi möjliggör för våra myndigheter att gå mycket hårdare på pengarna. Det som ledamoten nämnde handlar bland annat om att de här tre myndigheterna och jag förra året presenterade en högre ambitionsnivå. Dessa myndigheter har nu jobbat stenhårt, med fantastiska resultat.

Och vi gör mycket mer. Det handlar om lagstiftning och identitetsförvaltning.

Utbetalningsmyndigheten är nu precis i startgroparna för att börja jobba. Men det handlar också om att gå igenom vartenda litet område för att täppa till varje hål i den här silen som läcker. Ofta är det skattebetalarnas pengar som går rakt ned i fickorna på de kriminella. (Applåder)

Hälso- och sjukvårdens beredskap

Anf. 86 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Carl-Oskar Bohlin. Vi har varit inne på det här förut. Den 18 november skickades den viktiga broschyren *Om krisen eller kriget kommer* ut. Den skickas ut till 5,4 miljoner hushåll i Sverige. Alla hushåll kommer att få del av den. Jag uppmanar alla här att läsa den och följa råden.

Broschyren *Om krisen eller kriget kommer* innehåller samhällsviktig information som berör oss alla i Sverige. Det säkerhetspolitiska läget är ju allvarligt, och vi behöver alla stärka vår motståndskraft för att möta olika kriser och ytterst krig.

Kristdemokraterna och regeringen har nu även beslutat om ett statsbidrag till regioner. Syftet är att åtgärder för att stärka hälso- och sjukvårdens beredskap ska genomföras, så att hälso- och sjukvårdens verksamhet kan upprätthållas under höjd beredskap och kriser. Stärkt beredskap är av yttersta vikt.

Hur går arbetet med att stärka hälso- och sjukvårdens krisberedskap?

Anf. 87 Statsrådet CARL-OSKAR
BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tackar Dan Hovskär för frågan.

Precis som ledamoten lyfter är hälso- och sjukvården naturligtvis en helt instrumentell del av den civila beredskapen och en av de prioriterade sektorerna i den civila ram som presenterades i samband med att försvarsbeslutet lades på riksdagens bord. År 2028 kommer den här sektorn att vara den sektor som har den största omslutningen i den civila ramen; det läggs 2,4 miljarder kronor på att förstärka robustheten i hälso- och sjukvården med redundans och försörjningsberedskap.

Precis som nämns här tas nu ytterligare ett steg för att förstärka försörjningsberedskapen. Syftet är att ha en bättre beredskap att hantera fredstida kriser och i värsta fall även ett väpnat angrepp mot Sverige. Det här var någonting som saknades till exempel under pandemin. Nu rättar vi till det bit för bit.

Handlingsplan för EU-stöd till Ukraina

Anf. 88 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! I oroliga tider som dessa är det avgörande att EU står starkt och enat i stödet till Ukraina. Det handlar om Ukrainas rätt till fred och frihet, men det handlar också om hela Europas framtid. Därför vill vi socialdemokrater att regeringen driver på för en tydlig och konkret handlingsplan på EU-nivå för att säkra

stödet till Ukraina. Det behövs en plan för det fall ytterligare stöd skulle fördröjas och förhalas, särskilt mot bakgrund av det kommande maktskiftet i USA.

Jag beklagar att förslaget om en handlingsplan hittills har avvisats av regeringen, trots att regeringen har poängterat att Europas länder måste ta ett större ansvar och trots att Sverige har visat stort ledarskap i stödet till Ukraina. Varför inte visa det ledarskapet nu i form av en konkret och tydlig handlingsplan, när det behövs kanske mer än någonsin?

Anf. 89 Statsrådet JESSICA
ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan och engagemanget. Stödet till Ukraina är den här regeringens viktigaste utrikespolitiska uppgift. Jag kan försäkra ledamoten om att Sverige driver på i alla avseenden vi kan, både med egna stödpaket till Ukraina och i samarbetet med de övriga länderna i EU. Vi har bland annat antagit 14 sanktionspaket och jobbar nu för att få på plats ett 15:e sanktionspaket. Där har Sverige inte minst varit drivande i åtgärder mot den ryska skuggflottan, den flytande naturgasen och många andra delar. Det är också väldigt glädjande att vi nu äntligen har kunnat ro i hamn den överenskommelse inom G7 som handlar om att använda de frysta ryska tillgångarna, så att Ryssland får finansiera den skada som man har åsamkat Ukraina.

Jag deltar gärna i en diskussion om Socialdemokraterna mer konkret vill berätta vad man vill se i den här handlingsplanen. Men vi har nu också uppmanat den nya kommissionen att vända på varje sten inom varje ansvarsområde för att begränsa det ryska inflytandet. (Applåder)

Östersjösamarbete om lägre fiskekvoter

Anf. 90 VICTORIA TIBLÖM (SD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Rosencrantz.

Fiskekvoterna för 2025 är som vi vet nu förhandlade. Tyvärr är det endast Sverige som vill sänka fiskekvoterna. Kommer statsrådet att initiera samtal med Finland samt även de baltiska länderna, som vi har en del samarbete med, om att tillsammans nå en överenskommelse om lägre fiskekvoter i Östersjön 2026? Om länderna kring Östersjön kan enas om lägre fiskekvoter finns det en möjlighet att även driva igenom detta i EU.

Anf. 91 Statsrådet JESSICA
ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för en väldigt viktig fråga. Det är förbluffande, kan jag tycka, att Sverige står ensamt, men det gör vi. Jag önskar att fler länder delade vår syn på den väldigt allvarliga situationen i Östersjön. Det här märkte vi i årets förhandlingar, där vi var de enda som drev på för lägre kvoter. Alla andra drev på för högre kvoter.

Vi kommer att fortsätta det arbetet, inte minst inom formatet Baltfish, där vi samlar länderna runt Östersjön. Vi kommer därtill att bedriva ett väldigt tydligt påverkansarbete gentemot den nya kommissionen för att den ska förstå Östersjöns speciella situation som innanhav. Det handlar om att se vilken skada bestånden lidit under åren på grund av många olika faktorer.

Det korta svaret är: Ja, vi kommer att fortsätta samarbetet med länderna runt omkring oss. Just nu står vi tyvärr ganska ensamma, men vi kommer att fortsätta det arbetet. (Applåder)

EU:s konkurrenskraft

Anf. 92 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Jag har en fråga till finansministern med anledning av Draghirapporten, som presenterades för några månader sedan och som handlar om EU:s gemensamma konkurrenskraft globalt. Att konkurrenskraften måste stärkas är centralt för människor i Sverige, för alla länder och människor i Europa och för vårt framtida välstånd.

Det är därför positivt att frågorna lyfts upp på europeisk nivå. Samtidigt vet vi att länder i EU har väldigt olika syn på hur man uppnår konkurrenskraft.

Jag undrar därför på vilket sätt finansministern tror att de svenska lärdomarna och de perspektiv som vi kan bidra med kan göra nytta i det fortsatta arbetet i EU.

Anf. 93 Finansminister ELISABETH
SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Ida Drougge, för frågan!

Det är en enormt central fråga för hela EU:s framtid och välstånd. När vi som ordförandeland lyfte fram konkurrenskraftsfrågorna var det viktigt. Det tog mer fart än vad jag kanske hade tänkt.

Nu har vi ett bra tryck i frågan. Vi har Draghirapporten som vi diskuterar mycket. Det är glädjande. Det som inte är lika glädjande är att vi 27 medlemsstater tillsammans halkar efter. I EU är produktiviteten för låg. Sverige har en något högre produktivitet, men vi vill göra mer. Vad kan vi då bidra med?

Någonting som har blivit väldigt tydligt för mig under det här året är den svenska kapitalmarknaden. Här sparar många i aktier och fonder. Mycket av kapitalet kommer ut till företag och till innovation. Så är det inte i stora delar av Europa.

Under det senaste året har vi arbetat hårt för att få upp ögonen hos många länder för att ha fler produkter och att ha mer aktiva kunder, eller medborgare helt enkelt, så att pengarna kommer ut till företagen och så att europeerna får avkastning på de pengarna.

Regeringens avsikter med skattesänkningarna

Anf. 94 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Jag vänder mig till finansminister Elisabeth Svantesson.

Sverige står inför stora utmaningar. Arbetslösheten är den högsta på tio år, sjukvården är i kris, tillväxten i Sverige är bland de lägsta i Europa, och gängskjutningarna kryper allt längre ned i åldrarna.

I det läget väljer Sveriges regering att lägga miljarder på skattesänkningar för den rikaste procenten i Sverige. Den som tjänar mer än 65 000 kronor i månaden, och särskilt de med ännu högre inkomster som regeringens ministrar och finansministern själv, får nu sänkt skatt med tusentals kronor varje månad.

Därför vill jag fråga finansministern: Vilka samhällsutmaningar är det man avser att lösa med dessa stora skattesänkningar för människor med de högsta inkomsterna och de största tillgångarna?

Är det krisen i sjukvården? Är det den ökade arbetslösheten? Eller är det gängkriminaliteten som kryper allt längre ned i åldrarna?

Anf. 95 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Niklas Karlsson, för frågorna!

Socialdemokrater talar alltid hellre om höjda bidrag än sänkta skatter för löntagare som går till jobbet varje dag. Socialdemokrater tittar inte gärna många år framåt på hur tillväxten ska öka utan försöker hellre höja alla skatter så att man ska få ihop pengarna. Det är en klassisk politik.

Vi står på arbetarnas och löntagarnas sida. Vi sänker skatten två år i rad för alla. Nästa år sänker vi dessutom marginalskatten därför att vi vet att det leder till bättre produktivitet.

Saken är den, Niklas Karlsson, att man kan göra många saker samtidigt. Man kan prioritera statens utgifter, exempelvis minska biståndet, samtidigt som vi är generösa och samtidigt som vi stärker hushåll med låga inkomster och medelinkomster. I det här fallet sänker vi också marginalskatten.

Det ger Sverige tillväxt på sikt. Socialdemokraterna gillar inte det, även om ni också sänkte värnskatten. Då var det inte så många högljudda talare här i interpellationsdebatterna eller på frågestunderna.

Vi gör allt detta samtidigt för att Sverige ska bli rikare och för att Sverige ska bli tryggare.
(Applåder)

Åtgärder för ökat bostadsägande

Anf. 96 DAVID PEREZ (SD):

Fru talman! Min fråga riktar sig till finansminister Elisabeth Svantesson.

Nyligen mottog finansdepartementet en utredning som går på Sverigedemokraternas linje när det kommer till att skrota bland annat det skärpa amorteringskravet. Det är glädjande att se att expertisen delar vår syn på att underlätta för att fler ska kunna skaffa sig sin egen bostad. Jag tänker till exempel på unga och ensamstående.

Min fråga är därför: Håller ministern med om utredningens slutsatser? Om så är fallet: Kommer

regeringen framöver att arbeta för att fler ska kunna få möjlighet att äga sitt eget hem?

Anf. 97 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, David Perez, för frågorna!

Vi tillsatte utredningen för att den skulle se över de så kallade makrotillsynsverktygen, som är viktiga ur många perspektiv. Vi vill såklart ha stabilitet i ekonomin och se till att skulder inte blir för höga.

Men precis som ledamoten är inne på måste människor också kunna ta sig in på bostadsmarknaden. De måste kunna komma in och köpa en bostad. Det ska inte vara helt omöjligt om inte föräldrarna till exempel har väldigt tjocka plånböcker när det gäller unga.

Nu har vi fått in utredningen. Vi kommer självklart att jobba med den. Vi kommer att återkomma till riksdagen med förslag. Det återstår att se exakt hur förslagen kommer att se ut. Men det är en bra grund för framtidens arbete med de delarna.

Det handlar som ledamoten säger om amorteringskrav och bolånetak som finns med i detta förslag. Exakt hur det kommer att se ut återkommer vi till. Men det finns en poäng i att vi underlättar när trycket är så hårt. Det är svårt och tufft för många att över huvud taget ta sig in på bostadsmarknaden.

Den ekonomiska återhämtningen

Anf. 98 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Fru talman! När den nuvarande regeringen tog över makten under slutet av 2022 var inflationen skyhögt och vi hade stora ekonomiska problem.

Efter en framgångsrik och både snabb och effektiv bekämpning av inflationen ser vi nu att finanspolitiken kan skiftas över till att fokusera på andra saker. Återhämtningen dröjer dock. Det ligger en period framför oss där vi har mycket att göra.

Jag undrar om finansministern har möjlighet att säga någonting om detta särskilt med anledning av IMF:s senaste prognos. Finns det anledning att revidera något inom svensk ekonomi framöver?

Anf. 99 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack för frågan!

IMF:s prognos för nästa år visar att vi kommer att ha en god tillväxt i Sverige, en av de bästa bland jämförbara länder i Europa. Vi tror också det, och vi ser i våra prognoser att det kommer att vända.

Att vi är i lågkonjunktur just nu beror att räntekänsliga hushåll har fått det väldigt tufft med betalningar och bolån och har hållit tillbaka sin konsumtion.

Nu när räntorna går ned, och skatterna också kommer att påverka ekonomin, förväntar vi oss att efterfrågan ska komma igång. Hur lång tid det tar återstår att se.

Det man ska hålla ögonen på är såklart det som händer i andra länder. Sverige är beroende av vad som

händer i Tyskland och i USA. Vi är en ekonomi som är beroende av handel.

Det vi i grund och botten gör nu är att vi tar de steg som gör att vi får fart på ekonomin på kort och lång sikt. Att få ekonomin att växa är en grunduppgift för oss.

Bedömningen är att det ljusnar. Även om det för många människor ändå är tufft för att priserna fortfarande är höga kommer ekonomin att växa under åren framöver.

Avskaffande av EBO

Anf. 100 ARBER GASHI (S):

Fru talman! Jag har en fråga till migrationsminister Johan Forssell.

Möjligheten för asylsökande att bo i eget boende, känd som EBO, har under många år bidragit till trångboddhet, social utsatthet och ökad segregation i många av Sveriges mest utsatta områden. Det är en integrationsfälla och en segregationskälla i vårt samhälle.

Den borgerliga regeringen införde denna möjlighet 1994. Trots de tydliga negativa konsekvenserna har åtgärder för att helt avskaffa EBO ännu inte genomförts.

Regeringen har föreslagit vissa förändringar som exempelvis att ta bort dagersättningen för asylsökande i eget boende. Men enligt Migrationsverkets egna bedömningar kommer hälften av de asylsökande att fortsätta att välja EBO.

Samtidigt ser vi att andra nordiska länder har en mycket tydligare linje där asylsökande under provotiden förväntas bo i anvisade asylboenden.

Min fråga är därför: Andra länder har valt att helt avskaffa eget boende för asylsökande. Varför väljer regeringen att inte göra det?

Anf. 101 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Arber Gashi, för frågan!

Jag delar uppfattningen att EBO beklagligtvis har inneburit att många människor som kommit till Sverige inte har fått den goda start som de borde ha fått utan utsatthet, trångboddhet och segregation.

Min ödmjukhet förbjuder mig naturligtvis att påminna om att Socialdemokraterna hade åtta år på sig i regeringsställning att slopa lagstiftningen men inte gjorde det.

Men de tillsatte ändå en utredning som vi har fått på vårt bord och som vi nu går fram med. Det var den tidigare S-regeringen som tillsatte utredningen, skrev direktiven och som satte igång arbetet.

Jag delar ledamotens uppfattning att det här inte är tillräckligt. Jag önskar att vi hade varit i ett annat läge, men vi fick ärva den här situationen. Vi kommer därför att presentera ytterligare förslag för att fler människor ska bo hos Migrationsverket – det som borde ha skett för länge sedan. Det negligerades då, men nu tar den här regeringen äntligen tag i problemen.

(Applåder)

Ansvar för dricksvattenförsörjningen

Anf. 102 MATS HELLHOFF (SD):

Fru talman! Min fråga riktar sig till ministern för civilt försvar.

Ansvar för rent vatten är uppdelat på olika ansvarsområden och på olika nivåer: i kommunal, regional och nationell regi. Kommunen ansvarar för planering av vattenresurserna och har ansvaret vid kris. Länsstyrelsen har övergripande samordningsansvar i länet. Olika statliga myndigheter har olika delansvar för bland annat skydd av vatten.

Ur ett krisberedskapsperspektiv förefaller det tydligt att det behövs en förenklad, mer effektiv och mindre spridd ansvarsfördelning när det gäller dricksvattenfrågor och vattentillgång. Administration och byråkrati behöver minska, och vem eller vilken instans som ansvarar för vad behöver klargöras.

Vad planerar statsrådet att göra i närtid för att förbättra samordningen i frågor som rör landets vattenförsörjning?

Anf. 103 Statsrådet CARL-OSKAR

BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för en angelägen och relevant fråga! Det här är ett ämne och en fråga som huvudsakligen sorterar under Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. Det delas också med Klimat- och näringsdepartementet.

Det är angeläget att vi har en trygg och robust vattenförsörjning i det här landet. Jag tror inte att vi inom överskådlig tid kommer till någon annan ordning än att vi kommer att behöva ha ett ansvar på kommunal nivå för va-frågor. Jag uppfattar inte att kommuner efterlyser att staten övertar det ansvaret fullt ut.

Med det sagt är detta en prioriterad sektor. Det är också en av de sektorer i den civila ram som presenterades i försvarsbeslutet, som jag nämnde tidigare, som får den största medelstilldelningen. Det görs bland annat för att stärka den nationella vattenkatastrofgruppen och för att skaffa oss bättre förmåga att hantera situationer där vattenförsörjningen av ett eller annat skäl påverkas.

EU-samarbete om forskning

Anf. 104 MARIE-LOUISE HÄNEL

SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Min fråga går till EU-minister Jessica Rosencrantz.

Forskning och utveckling är viktigt för Sveriges konkurrenskraft. Snart kommer det att läggas fram en forskningsproposition, som är mycket efterlängtd, där regeringen presenterar hur mandatperiodens framtida inriktning ska se ut. Två viktiga komponenter är internationalisering och excellens.

Eftersom Sverige är ett litet, men väldigt smart, land är det viktigt med samarbete med EU. Det gäller många frågor, men framför allt forskningsfrågor. EU är viktigt för oss, men vi är också viktiga för EU.

Vi hörde just finansministern säga att EU:s konkurrenskraft inte är tillräcklig, vilket såklart är beklagligt. Min fråga till EU-ministern är hur regeringen arbetar med att öka EU:s konkurrenskraft och, framför allt, hur vi kan använda forskningen kring detta.

Anf. 105 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för en väldigt viktig fråga! För några år sedan var det nästan ingen som pratade om konkurrenskraft i EU. Men åtminstone delvis tack vare det svenska ordförandeskapet har vi verkligen fått upp konkurrenskraftsfrågan på agendan. Det är glädjande.

En viktig del i detta arbete handlar just om forskning och utveckling. Det finns ett gemensamt mål för EU:s medlemsländer: Man ska leva upp till kravet att 3 procent av bnp samlat ska läggas på forskning och utveckling. Det är ganska få länder som lever upp till detta. Sverige är ett av dem, och det är väldigt bra. Regeringen gör nu också historiskt stora satsningar i den kommande budgetpropositionen och åren framåt.

Därtill tror jag att det är viktigt att driva på ett arbete för att mer av EU:s budget ska gå just till forskning och innovation. Men vi ska också tänka på att mycket av detta kapital kommer från privata företag, och därför måste det vara attraktivt att bedriva företag här och inte bara i exempelvis USA. Det gäller inte minst techsektorn.

Då är vi tillbaka i det generella konkurrenskraftsarbetet. Det handlar om att riva byråkrati och andra hinder så att fler företag vill investera här och ägna sig åt forskning och utveckling.
(Applåder)

Försäljning av statlig verksamhet

Anf. 106 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! Det är väl känt sedan tidigare att Moderaterna gärna säljer ut statlig verksamhet, och nu tycks man också ha fått med sig Sverigedemokraterna och de övriga regeringspartierna på detta.

I förra veckan beslutade regeringen att sälja ut svenska Bilprovningen utan att samtidigt kunna förklara hur man ska säkerställa att det finns en god tillgänglighet i hela landet framöver eller att det inte kommer att förekomma fusk och fel i den myndighetsutövning som Bilprovningen utför.

Det är nog många med mig som sitter och funderar över vilka ytterligare utförsäljningar av statliga bolag som regeringen nu förbereder. Det är helt enkelt min fråga till finansminister Elisabeth Svantesson.

Anf. 107 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman och Peder Björk! Jag kan konstatera att bilprovningensmarknaden omreglerades 2010. Sedan dess har det hänt mycket. Bland annat har Sverige nu betydligt fler stationer som man kan åka till för att

besiktiga sin bil. Det är väldigt många fler än det var tidigare!

Nu ser vi att det här är en marknad som fungerar. Då menar regeringen – och det finns ett beslut om detta sedan tidigare som är fattat i riksdagen – att det är läge för staten att vara den som reglerar och kontrollerar marknaden. Men staten behöver inte vara den som driver bilprovningar.

Därom har uppenbarligen Peder Björk och jag inte samma syn. Men för oss som har fattat beslutet är det ganska givet och ganska rimligt att det tyska bolag som nu tar över – och som finns på många marknader och gör detta väldigt bra – också ska göra det här i Sverige. Det tror jag kommer att bli riktigt bra.
(Applåder)

Den ryska ekonomin

Anf. 108 CRISTER CARLSSON (M):

Fru talman! Jag skulle vilja rikta några frågor till finansministern vad gäller läget i den ryska ekonomin.

När det nu har gått drygt 1 000 dagar sedan Rysslands invasion av Ukraina inleddes kan vi konstatera att ryska förehavanden är något vi i Sverige har att förhålla oss till. En del i den ryska propagandan är hur man i Ryssland beskriver sin egen ekonomi.

Jag vet att finansministern har varit aktiv i att belysa hur verkligheten ser ut för rysk del och att den ligger långt ifrån den som landet självt kommunicerar utåt. Hur ser situationen egentligen ut i dag, och har finansministern någon prognos för hur utvecklingen kommer att se ut framöver?

Anf. 109 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Det här är en väldigt viktig fråga som jag hoppas att vi alla här i riksdagen, oavsett parti, kan hjälpas åt att prata mycket om. Det gäller speciellt när vi åker utomlands. Vi ska ge rätt bild av den ryska ekonomin.

Varför är det viktigt? Jo, det är viktigt därför att om man köper Putins narrativ av hur det går för den ryska ekonomin verkar det gå ganska bra. Man kan då tappa tron lite grann på både sanktioner och annat, och det kan göra ukrainarna modlösa och länder tveksamma till om man verkligen ska fortsätta.

Hur står det då till? Regeringen lät göra en gedigen rapport om detta, och jag ska ge några exempel ur den. Räntan har höjts till 21 procent i Ryssland. Man behöver inte vara raketforskare för att förstå att inflationen då inte är låg – bara en sådan sak. Inflationen är mycket, mycket högre än de offentliga siffrorna säger. Bnp är antagligen lite svagare än vad Ryssland ger sken av. Men landet producerar massor av försvarsmaterial, och det är såklart det som driver upp bnp. Kapitalet flyr just nu Ryssland.

Ekonomin försvagas steg för steg. Det här vill inte Putin att vi ska se eller prata om, men det tycker jag att vi alla ska göra.
(Applåder)

Sveriges attraktivitet för personer med specialkompetens

Anf. 110 ÅSA COENRAADS (M):

Fru talman! Sverige behöver fler talanger och specialkompetenser än vad vi har i dag. Statsrådet Johan Forssell har just kommit hem från en resa till Kanada, där han har varit för att titta på hur landet har arbetat för att få fler talanger.

Jag undrar om statsrådet skulle kunna berätta lite om hur han ser på våra möjligheter här i Sverige att få fler talanger och fler specialkompetenser som kan komma till oss och berika Sverige.

Anf. 111 Statsrådet JOHAN FORSELL (M):

Fru talman och Åsa Coenraads! Vi befinner oss i en historisk omläggning av Sveriges migrationspolitik – ett paradigmskifte. Vi talar mycket i den här kammaren om det som är en viktig prioritering för regeringen, nämligen att minska antalet asylsökande som kommer till Sverige. Annars kommer vi aldrig att kunna klara de väldigt stora integrationsproblemen som vi har.

Men det är bara en del av migrationspolitiken. En annan är just det som Åsa Coenraads sätter fokus på: Vi behöver bli mycket bättre på att attrahera fler civilingenjörer, fler tekniker, fler programmerare, fler systemvetare, fler läkare – många olika yrkeskategorier som väldigt många stora men också rätt många mindre företag i dag har en väldig brist på.

Här har vi i Sverige ett bra erbjudande, men konkurrensen är stenhård. Jag är stolt över att vi till exempel har kortat handläggningstiden hos Migrationsverket, men vi behöver göra mer. Regeringen tycker att Sverige ska vara Europas mest attraktiva land för internationell spetskompetens, för högkvalificerad arbetskraftsinvandring, att komma till. Där finns det väldigt mycket mer att göra.

(Applåder)

EU-stöd till Moldavien

Anf. 112 FREDRIK SAWESTÅHL (M):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Jessica Rosencrantz.

Nyligen hölls det presidentval och EU-folkomröstning i Moldavien. Trots en enorm påverkanskampanj från Ryssland där de faktiskt ägnade sig åt rena röstköp – någonstans mellan 150 000 och 300 000 moldavier har blivit betalda av Ryssland för att rösta mot Maia Sandu och mot EU – lyckades man med knapp marginal återvälja och svära in en president som säger ja till fortsatt EU-integration. Det är glädjande och ger hopp för framtiden.

Nästa år är det parlamentsval i Moldavien, och risken för nya attacker från Ryssland är naturligtvis överhängande. Moldavien behöver allt stöd de kan få för att bevara landets frihet och demokrati.

Vår egen regering går nu in stort med stöd till Moldavien i denna svåra situation. Min fråga är om statsrådet skulle kunna berätta lite för kammaren och

svenska folket om vad vi gör på EU-nivå för att stödja Moldavien i den här besvärliga situationen.

Anf. 113 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag tackar för en viktig fråga.

EU:s utvidgning handlar om att möjliggöra för fler människor att leva i fred och demokrati men är också en investering i vår egen säkerhet från Europas sida.

Sverige gör mycket för att stödja Moldavien. Vi har ett omfattande reformsamarbete där vi konkret hjälper landet med hur man kan närma sig de krav EU ställer. Det riktas också omfattande stöd på EU-nivå som Sverige driver på för, inte minst faciliteten för reformer och tillväxt för Moldavien. Denna omfattar nästan 1,8 miljarder euro, och där driver Sverige verkligen på för att möjliggöra för mer investeringar i Moldavien, något som också lyfter landet ur fattigdom.

Därtill är det väldigt viktigt att på alla sätt driva på för att de fantastiska framsteg som Moldavien gör, trots alla dessa kampanjer från Ryssland, ska kunna fortsätta och leda till att konkreta förhandlingar i väldigt snar närtid ska kunna öppnas om de olika kapitlen på vägen mot ett EU-medlemskap.

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 9 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 20 november

2024/25:216 Kvinnors ökande sjukfrånvaro på grund av stress

av *Jessica Rodén* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2024/25:217 Destruktiva maskulinitetsnormer

av *Anna Wallentheim* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 20 november

2024/25:470 Förtryck av demokratiaktivister i Hongkong

av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister *Maria Malmer Stenergard* (M)

2024/25:471 Ostlänkens sträckning genom Linköping och Skäggetorp

av *Johan Andersson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2024/25:472 Underlättande av bankbyte

av *Tomas Eneroth* (S)

till statsrådet *Niklas Wykman* (M)

2024/25:473 Högkostnadsskyddet för läkemedel
av *Karin Rågsjö* (V)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

§ 11 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 20 november

2024/25:414 Skydd av äldre mot bedrägerier
av *Olle Thorell* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:415 Ny lagstiftning för nya genomiska tekniker i EU
av *Malin Larsson* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:416 Ökande långtidsarbetslöshet
av *Serkan Köse* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:417 Sveriges roll i hanteringen av säkerhetsläget och den humanitära situationen i Sahelregionen
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:419 Hyressättning för kulturfastigheter
av *Björn Tidland* (SD)
till statsrådet Niklas Wykman (M)

2024/25:420 Försäkringskassans hantering av A1-intyg
av *Martina Johansson* (C)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:423 Utvecklingsforskning och bekämpande av antimikrobiell resistens
av *Anna Vikström* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:421 Övergripping på palestinsk vårdpersonal i Gaza
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:422 Stämplingen av urfolk och deras organisationer som extremister i Ryssland
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:418 Beredskap för en ny amerikansk biståndspolitik enligt Project 2025
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:424 Sveriges ansvar för att skydda flickors och kvinnors rättigheter i Irak
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:425 Säkerhetsrisk kopplad till vindkraft
av *Jessica Stegrud* (SD)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:426 Det globala arbetet för flickors och kvinnors rättigheter vid ändrad amerikansk biståndspolitik

av *Linnéa Wickman* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:427 Höga matpriser och behovet av åtgärder för att minska kostnadskrisen
av *Olle Thorell* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:428 Trafikplikt för sjukvårdsrelaterade transporter till och från Gotland
av *Karin Rågsjö* (V)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2024/25:429 Förbud mot PFAS i bekämpningsmedel
av *Andrea Andersson Tay* (V)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:431 Fysisk tillgänglighet till Millesgården
av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2024/25:432 Omsättningslager för elnätsstolpar i trä
av *Mikael Larsson* (C)
till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:433 Förutsättningar för bedömning av solcellsparker
av *Lars Mejern Larsson* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:434 Grunder för tvångsvård
av *Maj Karlsson* (V)
till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:435 Dispens för personer med milda synfältsbortfall att återfå sitt körkort
av *Gunilla Svantorp* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:438 Skydd för kopter och utsatta religiösa minoriteter i Mellanöstern
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:442 Sveriges initiativ för att förbättra situationen för utsatta grupper i Syrien
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:439 Effektivisering av antikorrupsionsarbetet inom biståndet
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:441 Regeringens ansvar för att säkra alla elevers digitala kompetens
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

2024/25:436 Besked om bidrag till regional kulturverksamhet
av *Kristoffer Lindberg* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2024/25:440 Våldet i östra Kongo och Sveriges ansvar att stärka stödet till civilbefolkningen
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:437 Källkritik av bildgenererat innehåll
av *Lawen Redar* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

2024/25:447 Rapport om situationen i Gaza

av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:443 Värnande av musikarrangörerna
av *Lawen Redar* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)
2024/25:444 Tydlig statistik över brott mot företag
av *Johnny Svedin* (SD)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)
2024/25:445 Bostadstillägg för pensionärer med kallhyra
av *Joakim Järrebring* (S)
till statsrådet Anna Tenje (M)
2024/25:446 En modern och ändamålsenlig plikt-materiallagstiftning
av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

2024/25:393 Albanien och EU-medlemskap
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Jessica Rosencrantz (M)

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.23.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.29 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Avsägelse	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ändrad åldersgräns för avgiftsfri tandvård	2
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU4	2
Anf. 1 CARITA BOULWÉN (SD)	2
Anf. 2 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	2
Anf. 3 CARITA BOULWÉN (SD) replik	3
Anf. 4 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	3
Anf. 5 CARITA BOULWÉN (SD) replik	3
Anf. 6 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	3
Anf. 7 CARITA BOULWÉN (SD) replik	3
Anf. 8 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	4
Anf. 9 CARITA BOULWÉN (SD) replik	4
Anf. 10 ANNA VIKSTRÖM (S)	4
Anf. 11 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	5
Anf. 12 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	5
Anf. 13 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	5
Anf. 14 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	5
Anf. 15 THOMAS RAGNARSSON (M)	6
Anf. 16 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	6
Anf. 17 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	7
Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	7
Anf. 19 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	7
Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V)	8
Anf. 21 CARITA BOULWÉN (SD) replik	9
Anf. 22 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	9
Anf. 23 CARITA BOULWÉN (SD)	9
Anf. 24 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	9
Anf. 25 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	10
Anf. 26 ULRIKA WESTERLUND (MP)	10
Anf. 27 CARITA BOULWÉN (SD) replik	11
Anf. 28 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	12
Anf. 29 CARITA BOULWÉN (SD) replik	12
Anf. 30 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	12
Anf. 31 DAN HOVSKÄR (KD)	12
(Beslut skulle fattas den 27 november.)	13
§ 6 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2023	13
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU6	13
(Beslut skulle fattas den 27 november.)	13
§ 7 Stärkta möjligheter att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken	13
Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU7	13
(Beslut skulle fattas den 27 november.)	13
Ajournering	13
Återupptaget sammanträde	13
§ 8 Frågestund	13
Anf. 32 ANDRE VICE TALMANNEN	13
Skattesänkningar och hushållens ekonomi	13
Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (S)	13
Anf. 34 ANDRE VICE TALMANNEN	14
Anf. 35 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	14
Anf. 36 MIKAEL DAMBERG (S)	14
Anf. 37 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	14

<i>Ett moratorium för medborgarskap</i>	14
Anf. 38 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	14
Anf. 39 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	14
Anf. 40 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	14
Anf. 41 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	15
<i>Skattesänkningarnas effekter för kommunerna</i>	15
Anf. 42 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	15
Anf. 43 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	15
Anf. 44 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	15
Anf. 45 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	15
<i>Chat control och Sveriges motståndskraft</i>	15
Anf. 46 ULRIKA LILJEBERG (C)	15
Anf. 47 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	16
Anf. 48 ULRIKA LILJEBERG (C)	16
Anf. 49 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	16
<i>Välfärden och finansieringen av ny kärnkraft</i>	16
Anf. 50 JACOB RISBERG (MP)	16
Anf. 51 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	16
Anf. 52 JACOB RISBERG (MP)	16
Anf. 53 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	16
<i>Utvisning på grund av allvarliga brott</i>	16
Anf. 54 MAGNUS RESARE (M)	16
Anf. 55 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	17
Anf. 56 MAGNUS RESARE (M)	17
Anf. 57 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	17
<i>Skärpta krav för svenskt medborgarskap</i>	17
Anf. 58 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	17
Anf. 59 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	17
Anf. 60 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	17
Anf. 61 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	18
<i>Fiskekvoter och svenska intressen i EU</i>	18
Anf. 62 ELIN NILSSON (L)	18
Anf. 63 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	18
Anf. 64 ELIN NILSSON (L)	18
Anf. 65 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	18
<i>Språkcentrum och nordiskt samarbetsavtal</i>	18
Anf. 66 EVA LINDH (S)	18
Anf. 67 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	19
<i>Gränshinder i Norden</i>	19
Anf. 68 ANGELIKA BENGTSSON (SD)	19
Anf. 69 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	19
<i>Arresteringsorder och Sveriges samarbeten med Israel</i>	19
Anf. 70 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	19
Anf. 71 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	19
<i>Framtida elpriser och finansieringen av ny kärnkraft</i>	19
Anf. 72 MARTIN ÅDAHL (C)	19
Anf. 73 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	20
<i>EU:s roll i det internationella miljö- och klimatarbetet</i>	20
Anf. 74 REBECCA LE MOINE (MP)	20
Anf. 75 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	20
<i>Det civila försvaret</i>	20
Anf. 76 HELENA BOUVENG (M)	20
Anf. 77 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	20
<i>EU:s lönetransparensdirektiv</i>	21
Anf. 78 CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	21
Anf. 79 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	21
<i>Kabelincidenter i Östersjön</i>	21
Anf. 80 PETER HULTQVIST (S)	21
Anf. 81 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	21

<i>Planeringen av ny kärnkraft</i>	21
Anf. 82 JOSEF FRANSSON (SD)	21
Anf. 83 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	21
<i>Arbetet mot den kriminella ekonomin</i>	22
Anf. 84 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	22
Anf. 85 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	22
<i>Hälso- och sjukvårdens beredskap</i>	22
Anf. 86 DAN HOVSKÄR (KD).....	22
Anf. 87 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	22
<i>Handlingsplan för EU-stöd till Ukraina</i>	22
Anf. 88 AIDA BIRINXHIKU (S).....	22
Anf. 89 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	23
<i>Östersjösamarbete om lägre fiskekvoter</i>	23
Anf. 90 VICTORIA TIBLOM (SD)	23
Anf. 91 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	23
<i>EU:s konkurrenskraft</i>	23
Anf. 92 IDA DROUGGE (M)	23
Anf. 93 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	23
<i>Regeringens avsikter med skattesänkningarna</i>	23
Anf. 94 NIKLAS KARLSSON (S).....	23
Anf. 95 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	24
<i>Åtgärder för ökat bostadsägande</i>	24
Anf. 96 DAVID PEREZ (SD)	24
Anf. 97 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	24
<i>Den ekonomiska återhämtningen</i>	24
Anf. 98 ADAM REUTERSKIÖLD (M).....	24
Anf. 99 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	24
<i>Avskaffande av EBO</i>	25
Anf. 100 ARBER GASHI (S).....	25
Anf. 101 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	25
<i>Ansvar för dricksvattenförsörjningen</i>	25
Anf. 102 MATS HELLHOFF (SD).....	25
Anf. 103 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	25
<i>EU-samarbete om forskning</i>	25
Anf. 104 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M).....	25
Anf. 105 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	26
<i>Försäljning av statlig verksamhet</i>	26
Anf. 106 PEDER BJÖRK (S).....	26
Anf. 107 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	26
<i>Den ryska ekonomin</i>	26
Anf. 108 CRISTER CARLSSON (M).....	26
Anf. 109 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	26
<i>Sveriges attraktivitet för personer med specialkompetens</i>	27
Anf. 110 ÅSA COENRAADS (M).....	27
Anf. 111 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	27
<i>EU-stöd till Moldavien</i>	27
Anf. 112 FREDRIK SAWESTÅHL (M).....	27
Anf. 113 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	27
§ 9 Anmälan om interpellationer	27
§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar	27
§ 11 Anmälan om skriftliga svar på frågor	28
§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.23	29